STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04081

DOS YUDELE

Abraham Goldfaden

*Permanent preservation of this book was made possible
by Dr. S. Fred Singer
in honor of
Dr. Max Kampelman, diplomat, humanitarian & scholar*

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דאס יודעלע

יודישע ליעדער אויף פראסט יודישער שפראך

פֿאָן

אברהם גאלדענפאדען

איין אלטקאנסטאנטינער

הערויסגעגעבען פון

יעקב לידסקי בוכהענדלער

ווארשא, נאלעווקי 32 №

ווארשא

געדרוקט בייא אהרן גלינקא גענשע 20 №

שנת תרס"ג לפ"ק

ДОСЪ IУДЕЛЕ

т. е. Жидёнокъ

или

Наредныя еверйскія пѣсни на жаргонѣ

Соч. **А Гольденфудима**

Типо-Лит. А. Глинка, Варшава, Гусья 20.

1903.

Дозволено Цензурою
Варшава, 30 Января 1903 г.

מיין

געטרייע אונ האָנגעשעצטע ליעבע אונ טהייערע

מוטטער

חנה רבקה

ווידמע איך

דאָס ספר'ל

טהייערע מאמע

זעהר פיעל האָסט דוא געליטען איבער מיר,
מיט וואָס קאָן איך פאַר דעם אָפּדאַנקען דיר?
אָרום וויא איך בין — איז דיא פּען מיין עשירות,
שוואַך וויא איך בין, איז דאָס ליעד מיינע גבורות,
וויא קליין דאָס בוך איז, נאָר גרויס איז דער דאַנק
וויל פון מיין גאַנץ האַרץ איז דאָס דיר אַנגעשאַנק.

ון דיין עלטערען זוהן

אברהם

זיטאמיר יום ג' ב' טבת הרב"ז לפ"ק

אִינְהַאלְט פוּן דִיא לִיעדֶער

1 דָאס פִּינְטֶעלֶע יוּד (3 טהייל) . 5
2 הַלְלוּיָה 18
3 דָאס יוּדֶעל . . . 22
4 דֶער יִחוּס שִׁידוּךְ (3 טהייל) . 26
5 דֶער פֵּייל־אוּנ־בּויגֶען . . 36
6 דִיא הָאלָאוֶועשְׁקֶע . . 37
7 עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל . . . 42
8 דֶער נֵר־תָּמִיד . . . 44
9 דָאס דְרֵיידִיל . . . 46
10 הַמַבְדִיל 49
11 „נָא" 53
12 דֶער סַאמָאוַואר . . . 55
13 רִבְקָה'ס טוֹיט . . . 58
14 דֶער מַלְאָךְ (2 טהייל) . . 62
15 דֶער פָּאטְשְׁטַאלְיָאן . . 75
16 דָאס פֶער־זָארְגְטֶע בַּעל־הַבַּיִת'ל 78
17 קַיִן (וויא גאטטלאבערס אין לשון הקודש) 82
18 דִיא קְלִינְגֶעְרְם בִּים בִּים בָּאם ! 90
19 אַ פְרֵיילִיךְ חָסִיד'ל . . 94
20 דִיא ווִינְד־מִיהְל . . 100
21 דְרֵייא מָאהל יוּדִישְׁקֵייט . 104
22 דוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא . . 105

דָאס פִּינְטֶעלֶע יוּד

ערהעבע דיך, רחל, אוים דער וויסטע; ערהעבע דיך אונד ווײנע ניכט מעהר. ניכט מעהר ברויכטע דײנער אײנזאַמען פאַלמע שאַטטען דײנען קוממער צו פַערבערגן. דער הערר האַט געשטיללט דער וויטטווע טהראֶנע. זייא געטראֶסטעט, דײנע קינדער לעבען ווידער!

D' Israeli

א

אִיךְ הָאבּ דִיךְ לִיבּ מַיין פָאלְק דוּא טַייעֶרֶע אוּמָה,
דוּא שְׁטַארֶקֶע, דוּא שֵׁיינֶע, דוּא פַיינֶע, דוּא פְרוּמֶע — !
אִיךְ הָאבּ לִיבּ דַיין אֱמוּנָה, דַיין הֵיילִיגֶע תּוֹרָה,
נָאךְ אִין ווִיגֶעל הָאבּ אִיךְ גֶעהֶערְט „דָאס אִיז דִי בֶּעסְטֶע סְחוֹרָה"
אִיךְ הָאבּ לִיבּ דַיין נָאמֶען ווִיא מְ'גִיט אִיהם אַדְרֵייה:
צוּ יִשְׂרָאֵל, צוּ יִזְרְעֶאל, צוּ עִבְרִי, צוּ יֶעבְּרֵייע,
צוּ יַעֲקֹב, צוּ יַעֲקאבּ, צוּ יוּדֶע, צוּ יוּד,
אִיךְ הָאבּ דִיךְ לִיבּ אֲפִילוּ בַּיים נָאמֶען זְשִׁיד!!

זְשִׁיד! — ווָאס אִיז זְשִׁיד! — ווָאס יוּד אַלְין אֵיינְם,
יוּד! — ווָאס אִיז יוּד? — אֵיין אוּמָה'לֶע אַקְלֵיינְם,
אַקְלֵיינְם — אוּנ אִיטְלִיכֶען גְרוֹיס אִין דִיא אויגֶען,
אַגֶעמֵיינְם — אוּנ אוֹיף גָאלְד אוּנ זִילְבֶּער עֶרְצוֹיגֶען;

אדערשלאגענם— און שלאגט זיך צו אלעמען צו,
אפארוואָרפינם— און אומעדום געפינט עם זיין רוה;
אין דער פרעמד איינגעבעטען און בעט קיין געלד ביי קיינעם,
זשיד; — אט האסטו דעם פארשוין דעם שיינעם! —
איך האב דיך ליב אפילו אז מ'רופט דיך זשידיאניק,
אז מ'רופט דיך קאכלעפיל אדער פאלאניק,
אז אומעדום ביסטו פול, עם קאכט מיט דיר די וועלט,
אז אומעדום ביסטו שלאק פערשטעקט מיט דיין געלד;
און ביי וועמען?— טאקי ביי דיא גרויסע לייט
און פערדינסט אין זייערע געשעפטען פון דער זייט,
און קוקט איהם אן אין גאנצען, צו איז ער ווערד אדבייער!!—
אי!— ס'איז אזשידיאניק, ס'איז אברען, ס'איז אפייער— . . .
ס'איז פארט אמיוחס, גערה מאך מיט דעם עפעם—.
וועסט נאך חאפין אקלאפ, אט פריוו נאר זאטשעפעס
אט זעה! איז דען דא איינער פון עמלק פון בבל?,
א זכר פון זייא געפינט מען געקריצט אויפין טאוועל,
הכלל ווער ס'האט איהם געמוטשעט האט זיך געשאט,
זיין הערליך אויסקומעניש האט ער געהאט,
ווארין זיין טאטע זאגט: ער איז ביי מיר איינער,
ווער ס'שלאגט איהם אומזיסט, ברעך איך דיא ביינער!! —
ער איז פול אומעטום אויף דער גאנצער ערד,
וואוהין ער קומט וואקסט ער, און האט זיין ווערד;

אמאל האט ער געהאט אלאנד וואס פליסט מילך און האניג
נאר ער האט עס פערזינדיגט, דער פארשייטער זשידאניק —..
אז זיין טאטע האט איהם פון דער היים ארויס געטריבען,
האט ער איהם א ייחוס בריפ'ל מיט געגעבען,
נאך ביים אלטען ר' משה אין דרוק איז דאס געדרוקט־געוועזען,
אז די אומות האבען עס בעטראכט, האט'ס געהאט ביי זיי חן..
און ווען שונאים האבען איהם געוואונשען צו אלע רוחות
האבען זיך אויך געפונען פריינד צו שאטצען זיין יחוס — ..!
וואס איז דאס פאר אניים, וואס איז דאס פאר אזאך,
וואס לייענט איהר דאס פאלקער אין דריי הונדערט שפראך,
פון וואס לעקט איר דיא פינגער און שרייט עס איז א חידוש,
ס'האט דאכט מיר א פנים וויא א חומש'ל אידיש? — ..
„עס איז די עברעישע ביבעל וואס מאכסטו אזא יאריד" — !
הא! הא! עברעיש? יעברעי? נא אבי ניט זשיד! ==
געזאטצע? — יא, געשריבען מיט וויפיל יאהרען צוריק,
און זענען נאך אין היינטיגער וועלט דער גרעסטער אנטיק —
ווי הייסט דער וואס האט אונז דעם טהייערן רעצעפט געמאכט
און וואס איהר האט'ס אויך שוין צו־ן־אייך אריין געבראכט,
דאס תהילימ'ל — וואס דערקוויקט די נשמה, יעדעס גליד,
„מאזעס„ — „דאוויד"! — אזוי? — אבי ניט זשיד — ...
ביסט אפיין יונגעל יעקעלע! עס קומט דיר אקניפ אין בעקיל
מ'קען דיך שוין ניט פערקויפען אין אזעקיל,

דיין מאמע האט שוין מיט דיר קיין דאגות אין דער פרעמד,
קענסט דיר שוין פערדינען אויף ברויט, אויף א העמד,
צווישען פריצים ביסטו אויך אגאנץ גרויסער פריין
צווישען חכמים ביסטו אויך קיין עם־הארץ
צווישען גלייבע דעה איז דיינע אויך ניט דיא קרומע.
איך האב דיך ליעב מיין פאלק די טהייערע אומה! —

נאר וועה דיר שא[illegible]לע, ווינט דו האסט דיין פאסטוך פערלוירען!
יעדער האט דיין מילך געטרונקען — דיין וואלל געשוירען.
ניט איינמאהל האט מען דיך פסח געבראכט פאר איין קרבן,
ניט איינמאהל האט מען דיך געקוילעט, ניט איינמאהל ביסטו
גע[illegible]ארבען..
חד גדיא — דער טאטע האט זיך געקויפט א ציקעלע,
האבען די קינדער צוהאפט, דער א שטיקעלע, דער א שטיקעלע;
זייא וואלטען דיך געוועהן דערשלונגען אזו מניה וביה:
ווען דער טאטע זאל ניט געוועהן אנשרייען אויף זייא —
עס זאל היינט איינער פון דיינע אלטע בעהעלפערס אויפ־
שטעהן!
וואס דו פלעגסט יונגערהייד צו זיי אין חדר אריין געהן
וואס פלעגן דיך קאטעווען, דיר ברעכען דיא ביינער
אזא תלין וויא „נבוכדנצר״ אדער פון „רום״ איינער...

אדער וואס האבען אויף דיר געפרופט דיא גבורות;
פון יענע וואס פלעגען דיך ציהען אויף טארטורעס;
זיי זאלען זעהן אז דו לעבסט, וואלטען זיי חלומות אויסגעבטלט,
און וואלטען צו דיר אזוי מיט דעם קאפ צו געשאקעלט:—

„—טפו!— ישראליק? צו דיין קאפ—! צו ביסטו דאס? —
„דו לעבסט נאך?— צו מיר זענען בלינד געווארען, וואס? —
„וויא האסט זיך אהער גענומען דו שלאק דו צרה? —
„מיימיש מיר האבען געמיינט אז דו ביסט שוין די כפרה,
„קארג האבען מיר דיר געמאכט דיא פגירה,
„היינט בעטראכט נאר, אזא כח, אזא גבורה!!
„וויא שטארק מיר זענען געווען—נא איז געווען צו גלויבען,
„אז אזא אנישט זאלל אונז איבער־לעבען? —...

אט נבוכדנצר'ן דאכט זיך ער איז אויך אקאזיק—,
עס הייסט מיר אויך געממית'ט, עס הייסט אויך אמזיק?—
עס הייסט אויך געצאפט בלוט? —עס איז אשטאך מיט
אשפילקע!

עס הייסט און: געשונדען דיא הויט— עס איז נאר געמאכט
אגולקע!

מיפלעגט אן עיכוב זיא ציהען[1]) מיט אייזערנע גראבליעס
זיי קראצערס[2]) האבען זיי צוקראצט מיט שארפע סאבליעס[3]);

1) אן עיכוב זיא ציהען מאכט „אינקוויזיציאן".
2) דיא „קראצערס" מאכט „דיא קרייציגע". 3) שווערדען.

קאָרג האָט מען זיך אין איהם נוקם געווען;
אין יודישע קינדערס בלוט ביז אין האלז אריין געהן—.

אפין אויף דיין געשיכטע, יוד! און פריב ליינען—,
יעדע שורה וועסטו בעקלאגען—איטליכעס בלעטיל בעוויינען..
וועסט זעהן לענדער—וואס זענען פול פון טויטע יודען!
וועסט זעהן טייכען—דאס איז בלוט פון געקוילעטע יודען!
וועסט זעהן פעלדער—זענען פול מיט צערטרעטענע יודען!
וועסט זעהן וועלדער—דאס איז ביינער פון צעשניטענע יודען!
וועסט זעהן שטיינער—דאס איז שארבינס פון דערשלאגענע
יודען!
וועסט זעהן א פארך—דאס איז „אש" פון פערברענטע
יודען!

נאר דיין טהייערע אמונה האסטו ניט פערביטען,
ביי אללע יסורים וואס דו האסט געליטען—
טויזענדער יודען האבען געלאזט זייער גוטס פערפאלען,
און פאר הונגער, וויא די שנאפעס, זענען זיי אויס געפאלען;
א טהייל האט מען געברענט—געשונדען דיא הויט;
אדער בייט דיין אמונה, אדער נעהם דעם טויט!—
דו האסט אבער געזאגט בשעת ארום דיר האט געברענט פייער
„—נאט אייך מיין „נשמה!"—די „אמונה" איז מיר טהייער—!!!"

יא—זיא איז די געטרייע מוטער, וואס האט מיט רחמנות
דיך אויס געהאלטען צווישען דיא גרעסטע סכנות,

זיא איז דאס , וואס האלט דיך יעצט אויף דער וועלט ,
זיא האט דיך פאר אמענש געמאכט—אויף די פיס געשטעלט !
זיא איז דער שטארקער קנופ—דיא אייזערנע קייט ,
וואס האלט אונז אין איינעם וואו מיר זענען צו שפרייט ,
וואו אונזער פינסטער מזל האט אונז פערווארפין—
אין מזרח , אין מערב , אין דרום , אין צפון—.
און וואס איז שלעכט אז איך עס כשר'ם און ס'איז טאקי רייניגער?
און אז דער קצב וועגט מיר צו עטליכע ביינער ?
יאקאס לעבין מיר נאך יודעליך אב—אב ביז אצונד ,
און מ'איז געזונד , און מ'לעבט , און מ'איז געזונד !
און וואס איז מיר דא שבת אזוי שלעכט אין קאן ,
אגאנצע וואך , דער יוד , ער מוטשעט זיך אן ,
ער הארעוועט און ארבייט מיט גרויסער מיה ,
פאר וואס?.. פאר שבת ! ער האט פארט דענסטמאל זיין רוה—.
דער יוד דער געליבטער , ער פוצט זיך שיין אויס ,
און געהט זיך פרייטאג געגען זיין כלה ארויס ! ...
אטהייערע מתנה פון דעם ליעבען גאטט—
לאמיר זעהען א יודען וויפיל ער האט ,
אהאלצהעקער , אפעדלער . וויא ארעם זייא זענען ,
געהט אריין צו זייא שבת , צו וועט איהר זייא דערקענען ,
וואו זיא האט זייא פערזארגט מיט ליכט , קידוש און חלה ! —
צו פערמאגען אנדערע אומות אזא טהייערע כלה ? —

היינט וויפיל האבען זיך אומות געמוטשעט אללע,
ער זאלל זעהען אבלאזען דעם שידוך מיט שבת דער כלה...
ער האט זיך אבער געלאזט שמייסען אונ בייסען
אונ תנאים—זאגט ער—טאר מען ביי אונז ניט צעררייסען—...
שפעט פון מיר! הייסט מיר „מה־יפית" זינגען!
קרומט זיך מיר נאך, הייסט מיר אין באר אריין קלינגען!
מיר הערין אייך אללע וויא דיא אלטע שקראבעס,
מיר געפעלען זיך פארט, אגוט שבת—! גוט שבת!!!— ***

אונ מיין „ראש השנה'לע" האט אשלעכטען אינסטרומענט?
„זיין קול" האט גיכער פון אקייל צו־וואָרפען וועגד—...
אונ וואס געפעלט אייך ניט דאס הייזעל פונ'ם ליבען „ר' סכות?"
אבער מעהר פון אמויער דוויערין זיינע ליסעם אונ דריקעם...
אונ „שמחת תורה" דער הוליאק, וויפיל ער האט אין זיך
געגאסען...
אבער יודישע שכורים געפינט מען זיך ניט וואלגערן אין
דיא גאסען...

טהייערער יום טוב! וואס דו האסט אויפין צונג ווייס'ך,
נישט קשה—! דא מעגסטו דערמאנען דעם נאמען „פסח"—
דא מעגסטו איהם דערמאנען אפען אונ פרייליך,
מיר וואוינען אין אגוט לאנד, אונטער אגוטען מלך;
דער מלך מיט זיינע לייט גלויבען שוין אויך ניט,
אז דוא דארפסט אויף פסח דאס קריסטליכע בלוט...

מ'האָט דיך שוין פֿערענטפֿערט, שוין, ביזט שוין ריין !

טאַקי יודעשע קאַפּליך פֿון דיר אַלליין*),

דיא צרות דאַרף איך דיר ניט דערמאָנען, זענען ניט לאַנג;

אין דיינע אויערן דאַרפֿסטו נאָך הערין אַביטטערין קלאַנג !

נאָך היינט הערט מען אין לאַנדער ווייענדיגע נגונים,

וואָס מ'טראַכט אויס אויף יודען נישט געשטויגענע לגונים;

נאָר וויפֿיל מ'האָט דעם יודען פֿאַר דעם פּסח געקלאַפּט,

וויפֿיל בלוט מ'האָט איהם נעביך פֿאַר דעם פּסח פֿערצאַפּט,

האָט ער פּסח געהאַלטען—נישט פֿערבויגען דעם „סדר" ...

און האָט „אחד מי יודע„ געזונגען כּסדר—...

אחד מי יודע! — איינם ווער ווייסט? —

גאָטט! — ווייסען אַללע אַז ער הייסט! —

אחד מי יודע? — ווער קען דאָס איינע? — !

אַללע קענען דאָס יודישע אומהלע דאָס קליינע—

דאָס איינע האַלט זיך טרייא אין דעם איינעם, און ווערט

ניט פֿערפֿאַלען,

דער איינער היט דאָס איינע, און לאָזט דאָס ניט

פֿאַלען;

---

*) ר' יצחק בער לעווינזאָהן מיט זיין ספר אפס דמים.
דאָקטאָר חוואָלסאָהן פּראָפֿעסאָר אין פּעטערסבורגער אוניוורסי-
טעט מיט זיין רוסישען בוך: О нѣкоторыхъ средневѣковыхъ обвиненіяхъ противъ Евреевъ.

ווייל דאס איז דאס שיינע, דאס פיינע, דאס פרומע.—
איך האב דיך ליעב, מיין פאלק, דיא טהייערע אומה!!!—

ג.

היינט יעקעלע, איידער מיר וועלין זיך צו שיידין
ווארט נאר—איך האב מיט דיר נאך עפעס צו ריידין;
איך וועל דיר ניט זאגען חסרונות אין אנדערע שפראכען
כדי אנדערע אומות זאללען האבען פון דיר צו לאכען;
אין פראסט יודישען וועל איך דיר ווייזען דיינע געשעפטליך.
אמת טאקי ביסט אגאנץ גרויסער מיוחס, און ווערטליך;
נאר ביא די אללע זאכען ביסטו—מיין ליעבער יעקאין,
זאלסט קיין פעראיבעל האבען—א גאנץ גרויסער שקין!—
דו ברענסט זיך דיא וועלט, אט וויא דו ביסט קליין,
אז עס איז אונמעגליך פון דיר טאקי אוים צושטעהן;
דו האסט זיך אין דיר אזוינע חסרונות,
וואס געהען נאך איבער די גרעסטע עונות;
ווער עס הערט רייסט זיך אזש פאר די האר,
אוי וועה!—דיר ליגט שוין אזוי אין דיין נאטאר;
פאר וואס זאלל צווישען יודען קיין אחדות זיין,
איין יוד שלינגט דעם אנדערען וויא אפיש איין.
ברידער פון איין טאטען זענען מיר זיך אללע,
פאר וואס זאלען מיר זיך פיינד האבען?— דאס איז א שאלה,

פאר וואס זאלען מיר צווישען זיך ניט לעבין צופרידען ,
ווער מאכט מעהר אומגליקליך יודען, וויא ידען ;
אנדערע טוהען איהם גאר קיין רעות
מען האט איהם נאר פיינד פאר זיין רמאות ,
איין יוד וואלט גערן דעם אנדערן דערשאסען ,
די מסירה איז זיין פולפער, זיין ביקס די דאנאסען !!!

פאר וואס פיהרט מען דארט א יודען אופן ברעטיל?—
דא האט שוין איודעלע געלייגט פאר איהם אקנייטיל!—
און וויפיל האט מען זיך ליעב פון פרנסה מדחה צו זיין ,
לעבעדיגערהייט יענעם לייגען אין דער ערד אריין ,
וויפיל האט מען זיך ליעב אזוי קאליע מאכען ביי א־
געשעפט :
„—איך האב איהם אן געמאסטען א שטריימעל ער איז
געפלעפט—. . . ?"

א שיין ווערטעלע— וואס הייסט ? איינס אין דער וועלט ,
וואס חאפט דיך דער גוטער יאהר אזוי פאר דעם געלד ? —
וויא גרויס דיא וועלט איז געשפייזט פון גאטט'ס האנד ,
צו בעקלאגט זיך אמינדסטער אויף זיין שלעכטען שטאנד ,
יא—עס איז פערהאנדען פיל וואס האבען זיך צו בעקלאגען ,
נאר פרעג— ווערסטו הערען וואס זייא וועלען דיר זאגען :
גאטט האט אונז אויך געגעבען אגאנץ וואוילען ביסען ,
האט מען איהם פון אונזער מויל ארויס געריסען—.

אבי אקערביל, ביסטו מסכים צו דער בלאטע זיך מאכען,
חנפנין א פריץ, און ער זאל פון דיר לאכען,
האלטען דאס היטעל, קלאמערשט זיך קראצין אין קאפיל,
און ער זאל דיר דרעהען די בארד און מאכען פון איר אצאפיל.
דו קושט איהם אין דער האנד— און ער שמיצט דיך וויא
א הונד—
פאר דיין אראפ־ווארפען זיך—נעהמט ער דיר ארויס דאס
געזונד—
פאר איין גראשין לייזונג—נעמט ער דיר ארויס דעם מארך—
און פאר דיין, יאסניע וועלמאזשנע—חאפסטו, זשיד פרך!—
דער פאר האט מען דיר דיא שיינע פאמיליע צוגעקלעבט,
פאקטאר! — איא שיין?—האסט זיך גוט דער־לעבט,
פאקטאר?—און גוי־קדוש? — איך פרעג דיך אליין—
די פאמיליע צו דעם נאמען פאסט עפעס שיין? —...
דאס איז—ווייל דער גראשין איז בייא דיר אזא געוואלד,
מהיכי תיתי—פערדיענען ווער וואלט נישט געוואלט,
נאר ביי דיר, ווי זאגט מען, אז מיט דער זינד אויף דער האלב,
אוי ישראליק!—נאך היינט דינסטו צום גאלדענעם קאלב—...
פע—דיא אללע נארישע זאכען ווארף שוין אוועק,
ישראליק?—ביסט זיך ניט אנאר, לאז דאס נעמען א־נ־עק,
לאז נעמען א־נ־עק שנאה, חסידים און דייטשען,
וואס טויג זיך זידלען, קריגען, וואס טויג זיך דאס פאטשען,

דער איז יוד, דער איז יוד, מיר זענען אלע יודען,
לאמיר צווישען זיך בעסער לעבען צו פרידען,
פאר דער קורצער קאפאטע אט נא דיר אגראשין,
אבי דאס פינטעלע יוד איז אין איהם ניט פערלאשין—...
אט זעהסטו דעם אויפגעקלערטען אט דעם גלוח,
וואס ער איז כל־בו, וויא דו מיינסט—ער לייגנט אין משיח,
און איז עובר, נאך דיין מיין, אויף אלע לאוין אין דער תורה,
און פרומע יודען, וויא דו קלערסט, איז ביי איהם קיין סחורה,
זאלסטו זעהען אז מ'זאטשעפעט זיין אמונה, זיין יודען,
וויא עס הייבט אין איהם אן זיין בלוט צו זידען...
ווארין דאס פינטעלע יוד ברענט אין איהם וויא פייער,
זיין גאטט זיין תורה איז ביא איהם שטענדיג טהייער!!!—

יא יודען!—מיר דארפען זיך ניט קריגען ניט האבען זיך פיינד
מיר זענען פארט קינדער פון איין לאנד,
לאמיר בעסער זעהען פאר מענטשען זיך ארויס שטעלען,
לאמיר זעהען אונזערען גנעדיגען קיסר געפעלען,
לאמיר זעהען נישט פערשלאפען דיא בעסטע צייט
און לאמיר ווייזען אז זשיד איז נאך אויך עפעס אלייט—,

הַלְלוּיָהּ

1

מִיר דַארְפֶען דַאנְקֶען אוּנ לוֹיבֶּען,
אוּנְזֶער גָאטט יֶעדֶער רֶגַע,
וָואס עֶר הָאט אוּנְז דֶער הוֹיבֶּען,
צוּ־ן־אַזֶעלְכֶער מַדְרֵגָה;
אוּנ הָאט אוּנְז גֶעשֶׁענְקְט דִיא מַתָּנָה,
צוּ קֶענֶען אִיהְם אַלֵיין,
דֶעם שֵׂכֶל מִיט דֶער כַּוָונָה,
זַיינֶע גְרוֹיסֶע דְרָכִים צוּ פֶערְשְׁטֶעהְן.

2

עֶר אִיז אַ דָאקְטָאר אַ גֶעניטֶער,
צוּ־ן־אַלֶע קְרַאנְקֶע קְרֶעכְצֶער,
צוּ צוּבְּרָאכֶענֶע גֶעמִיטְהֶער,
אוּנ צוּ־ן־אַלֶע שְׁוֶוערֶע הַארְצֶער;
דִיא חֲסָדִים, זֶענֶען זַיינֶע פִּילֶען,
זַיין מִיקְסְטוּר—אִיז דִיא יְשׁוּעָה,
נֶעמְט מֶען נָאר אַ לֶעפִיל אַ פוּלֶען,
וֶוערְט מֶען שׁוֹין בְּקוֹ הַבְּרִיאָה.

3.

ער איז דער גרעסטער אסטראנאם,
פון אלע גרעסטע געבליבען,
דער הימעל איז זיין דיפלאם,
מיט דיא שטערין אן געשריבען;
בייא איהם שטעהען אין זיין רייסטער
פאר צייכינט דיא קאמעטין,
אונ אויך נאמען ווייסט ער
צו געבען אלע פלאנעטין

4.

חכמה איז דא בייא איהם פול,
אונ איז שטארק אין כח,
דער הימעל איז זיין שטול,
אונ וויא ער זיצט זיך הויך;
קוקט ער אראפ אפילו,
צו דעם ארומסטען בידניאק;
אונ פערנעמט אויך זיין תפלה,
ווען ער צו וויינט זיך צו־ראים געשמאק;

5,

זינגט איהם, זינגט איהם, זינגט איהם לידער,
זעהט וואס ער קאן טאהן,

הערט וואס פאר א גערודער,
ער מאכט פלוצלונג אן;
ער זעהט דיא ערד דיא דארע,
אויסגעטריקענט פאר היץ,
גיך שיקט ער אן א חמארע,
אונ שיסט אוים מיט דעם בליץ!—

6.

האלד ניט א טראסק דער דונער,
שוין ניט א ליאפ דער רעגען,
אונ קוקט—א באַרג א גרינער,
קומט איהם שוין אנטקעגען...!

פאר וואס פרעגט איהר א קשיא,
מאכט ער אלץ אן דאס?
דיא בהמות דארפען פאשע,
אונ דיא שאפעליך דאס גראז!

7.

אונ דאס פייגעלע דאס מיזערנע,
בלייבט אויך נישט אוים געשטעלט,
עס געפינט זיך שוין איהר זערנע,
דארט אויף דעם ווייטען פעלד:

מיט ברויט פערזארגט ער יעדען,
ער האט נאך קיינעם ניט פערפעהלט,

נָא, קֶען אַמֶענְטְש נָאךְ רֶעדֶע
אז אִיהם הָאט עֶר גָאר פֶערְטְהֵיילְט.

8.

וָואס־זְשֶע מֶענְטְש וויל עֶר פון דִיר,
אַ קְלֵיינִיקֵייט חָלֶעבּין:
„הָאפְּט צוּ מִיר—נָאר צוּ מִיר,
„הָאנְד אוּנ הַארְץ אוֹיפְהֵייבֶּען
„דוּא זָאלְסְט נִישְׁט זוּכֶען קֵיין אַנְדֶער מִיטֶעל,
„דוּא מֶעגְסְט לֵייֶען אוֹיף מַיין סְטְשָׁאט,
„וָוארוּם בִּטָחוֹן אִיז מַיין קְוִויטֶעל,
אוּנ אִיךְ חַתְמֶה מִיךְ דָארְט מַאקִי גָאטט!—.

9.

עֶר פְּרוּבְט נָאר גֶעבֶּען אַ קְלֵיינֶעם הוּסְט,
שְׁיט זִיךְ אוֹים אַ שְׁנֵייא אַ ווַייסֶער,
מְהוּט עֶר נָאר אַ קְלֵיינֶעם פִּיפְּסְט,
צוּגֵייט־עֶר אַזוֹי וִויא וַואסֶער;
אוּנ דָאס זֶענֶען דֶען קָארְגֶע וואוּנְדֶער,
וָואס עֶר הָאט גֶעוִויזֶען אִין מִצְרַיִם,
אִיז דֶען דָאס נִישְׁט יוּדֶעשֶׁע קִינְדֶער,
נִסִים מִן הַשָּׁמַיִם.

10.

און אויפ'ן בארג סיני דיא פייערדיגע בליצען,
דיא קולות גאר א מורא,
ווען ער פלעגט מיט זייא קריצען
דיא אותיות פון דער תורה;
אונד האט זיא אונז געשענקט, נישט קיינעם,
אנדערע האבען ניט געהאט קיין זכיה,
לאמער־זשע זינגען יודען אין איינעם
לאמער זינגען הללויה!—

דאס יודעל

דאס יודעל דאס יודעל,
דוא קענסט איהם, צו נײן,
גיב איהם אפ כבוד,
און האלט איהם ניט קליין.

1.

פון א קליינער אומה,
קומט ער ארויס,
און וואו דוא ווענדסט זיך,
וואקסט ער דיר אויס;

זוכסטו איהם אין מזרח-

דארט וואוינט ער לאנג שוין,

פאהרסטו קיין מערב—

דוא טרעפסט דעם פארשוין;

דאס יודעל....

2.

לאז דיך קיין צפון—

ער איז דא אויפין ארט,

קומסטו קיין דרום—

דער טאפסטו איהם אויך דארט;

שיף זיך אויף דעם ים

ער קומט דיר ענטקעגען,

פאר בלאנדזע אין דער מדבר—

ער פארט אויף דיא וועגען,

דאס יודעל....

3.

פרווו פליה אין דער הויך,

אויב ער פליהט ניט נאך דיר,

קריך זשע אין דער טיעף,

ער איז שוין דא פריהער;

דעם דלות פאר א חבר,

שטייט איהם אויך אן,

אונ גֶעה נָאר אִין פַּאלִיץ,
ער טַאנְצְט דָארְט אִין קָאן;
דָאס יודֶעל....

4.

מוּטְשֶׁע אִיהְם, גֶעהְם אִיהְם
דִיא כּחות אַרויס,
ער לֶעבְּט מִיט בִּטָחוֹן,
אונ שְׁטֵייט דָאס אַלֶץ אויס;
אָט מֵיינְסְטוּ דוא טוֹידְסְט אִיהְם,
ער אִיז שׁוֹין פַּאר בַּייא,
ער גִיט זִיךְ נָאר אַיין דְרֵייה,
אונ אִיז שׁוֹין גַאנְץ פְּרַייא;
דָאס יודֶעל....

5.

בֶּערַאבֶּעוֶוע זַיין כָּבוֹד,
ער אִיז דָא בַּייא אִיהְם פָּארְט,
גִיבּ אִיהְם קֵיין רֶעכְט,
ער דֶער שְׁלָאגְט זִיךְ צוּם אָרְט;
ער מַאכְט נָאר קֵיין לַיארֶעם,
קֵיין גֶעפִילְדֶער קֵיין גְרויס,
ער בֵּייגְט זִיךְ, ער קְנֵייטְשְׁט זִיךְ,
אונ דְרֵייעֶהט זִיךְ פָּארְט אויס; דָאס יודֶעל...

6

בַּייא אִיהְם כְּלֵי־זַיין
הָאבְּען קיין וֶוערְט;
זַיין פַּאנְצֶער אִיז–בִּטָּחוֹן —
אֱמוּנָה — זַיין שְׁוֶוערְט;
זַיין הִילְף אִין אֵיין נויט
אִיז אִין דֶעם גֶעוֶוענְט?
עֶר דַארְף נָאר צוּ גָאטט
אַ הֵייבּ טְהוּן דִיא הֶאנְד, דָאס יוּדֶעל...

7

דִיא אֱמוּנָה רֶעדְט אִיהְם אַיין
„דוּא וַוארְט אויפ'ן סוֹף,
„וִויא בּוּימֶעהְל אויף וַואסֶער
„קוּמְט דֶער אֱמֶת אַרויף;
„דוּא זַייא בַּייא זִיךְ שְׁטַארְק
„פְּרֵייליךְ בֶּעהַארְצְט;
„גָאטט וֶועט דִיר בֶּעצָאהְלִין
„אויבּ דוּא וֶוערְסְט פַאר שְׁוַוארְצְט" —
דָאס יוּדֶעל דָאס יוּדֶעל,
דוּא קֶענְסְט אִיהְם, צוּ זַיין,
גִיבּ אִיהְם אָפּ כָּבוֹד,
אוּנ הַאלְט אִיהְם נִיט קְלֵיין.

דער יחוס שידוך

א

דיא תנאים

וארשתיך לי לעולם (הושע ב כא)

אז דעם יתום־ל ישראל־קין איז געווען נאך שלעכט,
אונ דיא צרות האט ער נישט געקענט פאר טראגען,
זיין פינסטער מזל איז געווארען פאר רעכט,
דאס גלאקיל פון זיין גליק האט שוין געשלאגען;
מ'האט איהם פאר געשלאגען א שידוך אויפ'ן ארט.
א יחוס א רייכען חאטשע ער איז געווען געמיין,
טאקי אין מצרים איז געוועזען דאס ווארט,
אונ אויף דעם בארג סיני איז דאס קנאססמאהל געווען;
א כלה איין אנטיק: רייך, שעהן, אונ וואויל,
אונ איז ערענטליך אונ פיין (דאס איז בעסער פון אלס),
עס שיטען זיך פעריל ביא איהר אוים דעם מויל,
אונ א גאלדענע קייט טראגט זיא אויף דעם האלז;
דעק אפ דיין דעקטוך דוא טהייערע כלה,
אונ בעוויז אונז דיין פנים מיר ווילען דאס זעהען,
דער קענט נאר יודען קוקט אייך צו אללע,
איז נישט דיא אמונה דיא כלה געווען:

אִין דֶער מְדַבֵּר הָאט מֶען דִיא תְּנָאִים גֶעשְׁרִיבֶּען ;
צוּ סְלוּקִין דֶעם נְדַן הָאבֶּען דִיא צְדָדִים נִיט גֶעפְּרֶעגְט
דֶער מְחוּתָּן הָאט בַּאלְד דָאס וָוארְט „אָנֹכִי" גֶעגֶעבֶּען ,
אוּנ „נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע" הָאט דֶער חָתָן אַייְנְגֶעלֵייגְט ;

וֶוער זֶענֶען דִי מְחוּתָּנִים , וָואס הָאבֶּען גֶעטַאנְצְט אִין מִיטֶען ,
אוּנ וִויא הֵייסֶען דִיא תְּנָאִים , וָואס קֶען אִין זֵייא שְׁטֶעהְן ?
דִיא תְּנָאִים אִיז דִיא תּוֹרָה , גָאט דֶער מְחוּתָּן ,
אוּנ משֶׁה רַבֵּינוּ אִיז דֶער שַׁדְכָן גֶעוֶוען ;

דִיא חֲתוּנָה אִיז גֶעבְּלִיבֶּען אִין מְחוּתָּנִים שְׁטָאט זָאל זַיין ,
אוּנ מְ'הָאט זִיא אָפּ גֶעלֵייגְט נָאר אוֹיף אַ קוּרְצֶע צֵייט ,
אַ פַּאלַאטֶקֶע הָאט עֶר גֶעלָאזְט דָארְט מַאכֶען גַאנְץ פֵּיין ,
אִין אִיהְר זָאלֶען טַאנְצֶען דִיא חֲתוּנָה לַייט ;

נָאךְ דִיא תְּנָאִים הֵייבְּט דֶער מְחוּתָּן אוֹיף דִיא הַאנְד
נַא דִיר חָתָן אַ מַתָּנָה אָט דֶעם טְהַייֶערֶען שְׁטֵיין ,
דֶער חָתָן נֶעמְט בֶּעטְרַאכְטֶען וָואס זֶשֶע הָאט עֶר דֶער קֶענְט ,
דָארְט אִיז דָאס וָוארְט „שַׁבָּת" אוֹיס גֶעקְרִיצְט גֶעוֶוען*) .

---

*) כדרז"ל אמר לו הקב"ה למשה משה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל (ביצה דף טז ע"א) .

ב.

דִּיא חֲתוּנָה

אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי (שה״ש ו ב)

1.

דֶער עוֹלָם גֶעהְט
זֶעהְר צוּ שְׁפְּרֵייט,
אוּנ מְ'זֶעהְט:
זֵייא אַלֶלע הוּפֶּען;

פְּרֵייליכֶע יוּנְגֶען
פְּלֶיעסֶקען זִינְגֶען,
טַאנְצֶען שְׁפְּרִינְגֶען,
קְלַאפֶּען טוּפֶּען;

מְ'פִירְט אַרַיין מְ'פִירְט אַרַיין,
מְ'פִירְט אַרַיין דֶעם חָתָן,
פוּן גְרוֹיסֶע כּוֹסוֹת טְרִינְקְט מֶען וַויין,
אִיבֶּער אַלֶלע מָאסֶען;

2.

דָארְט גֶעהֶען יוּדְלֶעךְ
אוּנ זִינְגֶען לִידְלֶעךְ
אוּנ שְׁפִּיעֶלֶען אוֹיף פִידְלֶען
אוּנ אוֹיף טִימְפַּאנֶעס;

דִיא פֵּייפֶען שְׁרֶעקְלִיךְ ,
דִיא קְלִינְגֶען מִיט גְלֶעקְלִיךְ ,
דִיא קְלַאפִּין מִיט שְׁטֶעקְלִיךְ ,
אוֹיף בַּארַאבַּאנֶעס ;
דָאס זֶענֶען דִיא לְוִיִם אַלֶע ,
וָואס הָאבֶען אִין דֶער צַייט גֶעגִילְט ,
אוּנ הָאבֶען בַּייא דֶער חָתָן כַּלָּה ,
צוּ דֶער חֲתוּנָה גֶעשְׁפִּילְט ;

3.

דָארְט גֶעהֶען מַאנֶען ,
גֶעקְלֵייְדט אִין לַיינֶען ,
אוּנ טְרָאגֶען ווַיינֶען ,
פוּן אַלְלֶערְלֵייא סָארְטִין ;
אוּנ טְרָאגֶען מִיטְצֶען—
מִיט הוֹיכֶע שְׁפִּיטְצֶען—
דִיא לַייט נוּטְצֶען ,
פַאר סַארְוֶוערִם דָארְטֶען ;
דָאס זֶענֶען דִיא הֵיילִיגֶע כֹּהֲנִים גֶעוֶוען ,
וָואס הָאבֶען דָארְט גֶעדִינְט בְּשָׁלוֹם ,
אוּנ הָאבֶען גֶעמוּזְט דִיא חֲתוּנָה פֶערְזֶעהֶען ,
מִיט אַלֶערְלֵייא מַאֲכָלִים ;

4.

און אויף באַרג און טאָהל—
מיט איינמאָהל,
גערען אָן אַ צאָהל,
געשפּאַנט ווערבליאַדין;
און מיט אַלערלייא,
באַקאַהלייע,
זענען זייא,
דאָרט אָן געלאַדין;
חתן'ס צד, חתן'ס צד,
חתן'ס צד, דרשה געשאַנק,
פון יעדער מדינה פון יעדען גראַד,
געבראַכט מיט גרויס געזאַנג

5.

און אויפ'ן גרויסען טייך,
שטעהען שיפען אַ סאַך,
מיט אַלערלייא פּאַך,
גאַלאַנטעריעס;
פון אַללע קאַנטען—
גאָלד בערלאַנטען,
פּעריל דימאַנטען,
און זיידענע מאַטעריעס;

כַּלָה׳ס צַד, כַּלָה׳ס צַד,
כַּלָה׳ס צַד, דְרָשָׁה גֶעשַׁאנְק,
פוּן יֶעדֶער מְדִינָה פוּן יֶעדֶען גְרַאד,
גֶעבְּרַאכְט מִיט גְרוֹיס גֶעזַאנְג;

6.

וֶוער גֶעהְט אַרַיין—
אַ פַיינֶער מַאן,
אוּנ טְרָאגְט וַויין,
אִין פִיר כּוֹסוֹת;
אוּנ טְרָאגְט אַ סֶעהֶער—
אַ קָארְזְשׁ מִיט לֶעבֶער,
אוּנ אוֹיף אַ זֵכֶר,
אַ שִׁיסֶעלֶע חֲרוֹסֶת;
דֶער פֶעטֶער פֵּייסִיע טַאקִי פֶּסַח—
גֶעהְט טַאנְצֶען מִיט דֶער כַּלָה,
פוּן דֶער הַגָדָה שְׁפִּיעלְט אִיהְם דֶעם נוּסַח,
פְּלֶעסְקֶעט פְּלֶעסְקֶעט וַואלְע;

7.

וֶוער גֶעהְט יֶעצְט טַאנְצֶען-
אוֹיפ׳ן קָאפּ קְרַאנְצֶען,
מִיט שֶׁעהְנֶע פְלַאנְצֶען,
פְרִישֶׁע גְרִינֶע;

אונ איז גֶענַאנְגֶען—
אַ קְלֵייד בֶּעהַאנְגֶען,
מִיט פוּלֶע זַאנְגֶען,
פוּן אַ פֶּעטֶער מְדִינָה;
דֶער פֶּעטֶער שְׁבוּעוֹת גֶעהְט אַצוּנְד,
טַאנְצֶען אִין גְרוֹים וְחֵמוֹת,
אַ נַייֶעם ווִיוַואט שְׁפִּיעלְט גֶעשְׁווִינְד;
דֶעם נוּסַח פוּן אַקְדָמוּת;

8.

שַׁאט נָאר שַׁאט—
אַוֶועק אִין אַ זַייט,
אָט גֶעהֶען צְוֵוייא לַייט
מְחוּתָּנִים פַּיינֶע;
אונ טְרָאגֶען אִין אֵיינֶעם—
דֶער אַ לוּלָב אַ קְלֵיינֶעם—
דֶער אֵיין אֶתְרוֹג אַ שֵׁיינֶעם,
מִיט אֵיין הוֹשַׁעְנָא;
סוּכּוֹת מִיט הוֹשַׁעְנָא רַבָּה—
קוּמֶען טַאנְצֶען זִיךְ אַצוּנְד,
אַ נַייֶעם ווִיוַואט שְׁפִּיעלְט דֶער גַבַּאי—
דֶעם נוּסַח פוּן גֶשֶׁם גָאר גֶעשְׁווִינְד;

9.

אַזוֹי הָאט מֶען פֶערבְּרַאכְט—
טָאג מִיט נַאכְט,
אִין גְרוֹיס פְּרַאכְט,
אוּנ אִין גְרוֹיס פְרֵיידֶען;
מְ׳לוֹיפְט מְ׳טוּהְט—
נִישְׁט גֶערוּהְט,
עֶס קָאכְט עֶס זִיט,
דִיא אַרְבֵּייט בַּייא יֶעדֶען;
דֶעם בַּייעֶם פָּארֶעל פַאר זָארְגֶען מִיט קֶעסְט —
בּוֹימֶעהְל אִין פֶעסֶער— וַויין אִין עֶמֶער,
אַלְלֶע טְהַייעֶרֶע פֵּירוֹת—מְ׳רֵייסְט מְ׳עֶסְט,
מְ׳קוֹילֶעט עוֹפוֹת—שָׁאף אוּנ לֶעמֶער;

10

דֶער אֵיידֶעם דֶער בַּייעֶר—
עֶר לֶעבְּט שוֹין פְרַייעֶר,
אוּנ קֵיין זַאךְ אִיז טְהַייעֶר,
פַאר זַיין הַשָּׂגָה;
עֶר פְּלֶעגְט נָאר זָאגֶען—
הָאט מֶען שוֹין צוּ גֶעטְרָאגֶען,
אוּנ וֶוער פְּלֶעגְט פֶערְמָאגֶען,
זַיין הַנְהָגָה.

נוא, ווער האט זיך אויף איהם אזוינס גערעכט,
ווער קען איהם גאר אצונד דער קענען? —
עס איז דאס יתומיל ישראליק — עס איז פרעה'ס קנעכט,
בנאמנות וויא מיר ידען זענען.

ג

אראפ פון קעסט

וישמן ישרון ויבעט [דברים לב]

נאר גיך האט דער איידעם אין מחותן פארגעסען
ער האט פארגעסען אלדינג וואס עס איז געוועזן,
דיא קאסט האבען זיך איהם שוין אויך צו געגעסען,
אונ האט איין אום חן געווארפען אויפ'ן ווייביל אליין;

איין אנדער מיידעל האט איהם דעם קאפ פאר דרייעט,
זיא האט ער געליבט גאר איינס אין דער וועלט,
די עבודה זרה איז דאס, ארום איר האט ער זיך געדרייעט,
אונ האט דעם ווייבס מאיאנטיק נאך אויף איר אויס געשטעלט.

א דא האט דעם מחותן גאנץ גוט פערדראסען,
אונ האט זיך געדעשעט איהם געבען א פסק,
זיין צארען האט ער אויף איהם אויס געגאסען,
אונ האט זיך איין מאהל צו בייזערט אויף איהם גאנץ געשמאק

ארויס עזות פנים ארויס פון מיין הויז ,
דוא פריבענדיוועסט זעהר . ביסט געווארען שוין פעט ,
דיין קווארטיר זאל זיין דער גלות דארט וואלגער זיך אויס ,
ביז דוא וועסט חרטה האבען אויף דיין שלעכטען חטא .
איך וואלט מיט דיר אנדערש געעקט מיין נשמה ,
נאר איך האב מורא פאר דעם שונא'ס צונג ,
ער וועט זיך זאגען „הא" איך האב איין נקמה !
וואס האט ער דענמאלט דער זעהן אויף דעם אפגעריסענעם יונג .

איך האב זיך אבער אין יחוס געשטרייכט
דיינע עלטערין האב איך געליבט אונ געשעצט ,
די עלטערין זענען די אבות , זייא האב איך געאכט ;
אונ דיין שדכן האט אויך פאר דיר געבעטען צו לעצט ,
היינט האב איך אויף דיר אליין אויך רחמנות ,
אונ גיב דיר מיט , דיין ווייב אויך אצונד ,
זיא וועט שוין קענען אויס שטייען דיין עקשנות ,
אין איהר זכות וועסטו לעבען , ווארום זיא איז מיין קינד ;
נאר אין דער פרעמד זאלסטו ניט וואוינען ,,איך וויל אהיים גיך"
איך וועל אליין שיקען מיינע שמשים נאך דיר
די שמשתע איז די גאולה , דער שמש איז משיח ;
זייא וועלין דיך אהיים ברענגען אויף דעם ארט וואס פריער .

דער פייל און־בויגען
(אום ל״ג בעומר)

1

א סך מענשען זאגען אז עס איז זעהר מיאוס;
פאר וואס דער יוד איז א טרוס, האט מורא פאר א שים;
„ער איז גאר ניט לעבעדיג, „ער איז נאך גאר רוי,
„ער שרעקט זיך און ציטערט אז ער דער הערט א פוי! —

2

מיט א האלצערנע פייל און מיט איין האלצערנעם בויגען;
אט מיט דעם קען ער שיסען, דער צו קען ער טויגען;
„ער איז נאר א בריה דער שיסען א פלוי,
„אי דאס אום ל״ג בעומר גילט נאר זיין פוי! —

3

דער יוד קען אויך שיסען, איר מעגט מיר גלויבען,
נאר ביא איהם איז שטענדיג מהייער דאס לעבען;
שיסען זיך אדער יענעם הייסט ביא איהם „לא“;
אבער ווייטער קען ער אויך גאנץ גוט מאכען פוי! —

4

ביא איהם איז אויך געווען גבורים א מאהל,
טאקי שטארקע יונגאטשעס און גאר אן א צאהל;
פאר זייערע פיילען איז מען געפאלען וויא שטרוי;
וויא גוט זייא האבען א מאהל געקענט מאכען פוי! —

5.

דער יוד שיסט ווען מ'דארף — א שטייגער אין א מלחמה ׳
דינגען טרייא זיין קייזער — שטרעקען זיין נשמה ,
און וויפיל יודישע קינדער זענען אין קריג געפאלען ,
אויב צו וויססען עמיצער — וויל נאר זיין א באלען .

לאז ער צעהלען פון דיא מאמעס יעדערעס „אוי״
און דארט אויף דיא מצבות דעם אמת'ן פה . . .

דיא האלאוועשקי

תניא אמר רבי יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך וכו׳ ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל וכו׳ אמרתי לו שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת אוי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתי את בני וכו׳ (ברכות ג׳ ד) .

1

איהר שווארצע שאלל האט איבער־געצויגען ,
דיא פינסטערע נאכט שוין איבער דער וועלט ,
נאר דער הימעל האט מיט א סך אויגען ,
אראפ געקוקט פון זיין געצעלט ;
ער האט אראפ געקוקט, גלייך וויא ס'טהוט איהם באנק ׳
אויף ירושלים וויא זיא ליגט פערברענט ,

פערוויסט האט זיא דער פיינד ניט לאנג,
געטאדט די מענשען—געבראכען דיא ווענד —.

2

פוסט שטעהען דיא גאססען אונ שווייגען שטום,
קיין שארך פון א מענשען הערט מען ניט,
הרוגים ליגען פערשפרייט אומעטום,
אונ געבין זייא פליעסען טייכען פון בלוט;
נאר זעלטין הערט מען א ביטערען חראפ,
פון איינעם וואס געהט דארט פאר הונגער אויס —
אין מויל טרוקען—ער בעטט וואססער אקאפ...
אונ פאלט טויט צוריק אויפ'ן חבר'ס שויס...

3.

דארט ליגט א ווייבעל דעם בויך אויפגעשניטען,
מעוברת איז זיא געוועזן גראד אצונד;
אונ פון איהר צו־שניטענעם בויך אין מיטען —
קוקט ארויס דאס טויטע פיצעלע קינד;
דא ליגט א מוטטער נאך גאר א שעהנע—
פערשלעפט—פערוואלגערט צווישען דעם מיסט;
אונ איהר צערטריטענע קינד דאס קליינע —
ליגט נאך צו־געטילעט צו'ן איהרע בריסט—.

4.

דארט ליגט א כלה אין איהר חופה קלייד —
צו־הרגיט דאס פנים, אין קאפ א לאך —.
און דא ליגט איהר חתן נעבין איהר געטייט
קוקט אייך צו — אוי ער סיפעט נאך! —...

דא ליגען ביינדליך, הענטלעך, פינגער,
דאס איז א בן יחיד ביי א מוטטער געוועזן,
זיא האט איהם ערשט אויפגעגעסען פאר גרויס הונגער,
און איז שפעטער אויך דערגאנגען אליין —.

5.

צו־שמאלצען ליגען דיא גאלדענע טאצען,
צו־לאמעט, צו־בראכען, דיא טהייערע שטיינער,
פערוויסט, פערשרפיט אללע פאלאצען;
נאר—וויא א ליכטעל צאנקט נאך איינער!...

דאס איז דער בית המקדש, ער ברענט ביז אין גרונד!—
דאס איז קדשי קדשים דאס הייליגע ארט,
נאך איין וואנד איז געבליבען דארט שטעהן אצונד,
און איין האלאוועשקי רויכערט זיך דארט!...

6,

אוי— א דאס איז אונז אין גאנצען געבליבען,
פון אונזער גוטס וואס מיר האבען געהאט?

ציון פערברענט, ישראל-פערטריבען,
אונ דוא זעהסט עס צו, אונ שווייגסט עס-גאט!?...
לויפט יודען אונ צינדט אן בייא דעם פייער,
דאס ליכטעל אמונה וואס ברענט אין אייך,
ציון'ס זכר זאלל זיין בייא אייך טהייער,
איהר זאלט זיא געדענקען אויף יאהרען א סך—;

7

ניט ווייט פון ציון הערט מען א גערידער,
אויף בערג אונ טאהל זעהט מען דארט געהן,
אין גלות טרייבט מען אונזער רעשט ביסעל ברידער,
אין קייטען געפענטעט גרויס אונ קליין;
זייא געהען ארויף אויף א בארג אין דער הויך,
אונ קוקען זיך אום צום היילינגען ארט..
וואס זעהען זייא שוין דארט, נאר אבלאווען רויך,
אונ איין האלאוועשקי רויכערט זיך דארט—:

8

קיין פלאם זעהט מען שוין ניט פאר דיא אויגען,
נאר פון א פונק זעהט מען א שיין,
ער איז גיך צו זייא צו געפלויגען,
אונ איז זייא אללע גלייך אין הארץ אריין,
באלד האבען זייא אללע איין געשרייא געגעבען,
„מיר שווערען דאס דיר אונ מיר וועלען זיין מקיים,

גיבער וועלען מיר פערגעסען אין לעבען,
„איידער אין דיר ירושלים!" —

9.

נאך איין פונק האט זיך אויפגעהויבען,
און איז אין הימעל אריין מיט אמאהל
באלד האט מען געהערט א קול פון אויבען,
„עס לעבט נאך דיין גאטט—זארג ניט ישראל!
„אפילו אין דער פרעמד איז נאך גאטט דיין טאטע,
„ער וועט דיך געדענקען אויף יאהרען א סך
„געהן מוסט דו בידעווען אין גלות לעת עתה;
„עס וועט מיר אויך באנק טהון — פערפאללען דיא
זאך—"

* * *

און א טרער איז פון הימעל אראפ געפאללען;
און האט שטארקער צוזשארעט די האלאוועשקי —...
געהט יודען אין גלות, איהר וועט ניט פאלען,
„עס וועט אייך זיין ליכטיג אויף אייער שטעטשקי!!...

על נהרות בבל

1

פון גלות בבל פון וויסטען ארט,
וואס ווילט איהר פון דארט הערין;
אז דיא טייכען וואס פליעסען דארט,
דאס זענען יודישע טרערין;

2

דארט אונטער דיא געדיכטע בוימער,
זענען געזעסען לוים געפאנגען;
און פון בית המקדש אללע כלי זמר,
זענען אויף דיא צווייגען געהאנגען;

3

אדא לויפט צו דער פיינד צו זייא,
צו אונזערע היילינע ברידער;
און טהוט אויף זייא אגרוים געשרייא:
„שפיעלט אונז ציון'ס ליעדער"!

4

אוי איז אונז אין אונזערע האנד,
וויא קענען מיר שפיעלען ליעדער:
אז ירושלים איז פערברענט,
אין גלות אונזערע ברידער —.

5.

אוי ירושלים הייליג ארט,
וואס גאט'ס שטוהל איז אין דיר געשטאנען;
קען איך ריידין חאטש אייןווארט,
דיך זאלל איך נישט דער מאנען;

6.

פלוצלינג אין דער גרעסטער פרייד,
הייבט אן מיין אויג צו טרערין;
איך זאל ניט פערגעסין אין דיין לייד,
גיט עס מיר אן צו הערין.

7.

„געעקט מיט דער שטאדט האבען אונזערע האנד!
—אזוי הערין מיר דיא פיינד לאכען—
„רייסט, אונ ברעכט, אונ צינדט אונ ברענט,
„תל זאלל מען פון איהר מאכען״ —.

גוטס וועט נאר דעם מענשען בלייבען,
וואס ער וועט בעצאהלען דיא זינדער;
אויף דיא שטיינער שטארק צו־רייבען,
זייערע יונגע קינדער—.

דער נר־תמיד

להעלת נר תמיד (שמות כו ג)

1.

אין שול אין א אויוועלע דארט אין א ווינקעל
זעה איך שטענדיג א ליכטעל ברענט,
אט ברענט׳ס העלל, אט ברענט׳ס טונקעל
און ארום דעם זענען שווארץ און פינסטער די וועגט;
איך געה צו און זאג דעם: אוי איז דיין וועלט,
וואס האט מען דיך נעבעך אין א ווינקעל פערשטעלט? —

2.

מיט א מינע פון כעס צו־פלאמט זיך דער קנויט,
און גיט מיר איין ענטפער באלד אויף דער שטעלל;
אוי מענש! — וויפיל ליכט צינדסט דוא אן אין א נויט,
דו צינדסט זייא דו לעשט זייא, דו מאכסט פון זייא תל;
און איך זעה דאס אלס צו און שמייכעל צו מיר;
און שיין מיר און לייכט מיר, און ברען מיר וויא פריער.

3

דארט ברענען חנוכה ליכטליך אזוי גרויס,
און וויא שטאלץ שטעהט דער שמש ביי זיי אין דער זייט;
נאר וויא גיך זייא פלאמען, אזוי גיך לעשן זייא אויס,
דוא ווייסט דאכט זיך דעם סוף פון די שטאלצע לייט;

אונ איך זעה דאס אלם צו אונ שמייכעל צו מיר,
אונ שיין מיר אונ לייכט מיר, אונ ברען מיר וויא פריער.

4

אונ אום יום כפור זעה איך א שרעק בנאמנות,
א וועקסען ליכט א לענג, א גבורה;
אבער דיא אנדערע נאכט— א ווא רחמנות,
אין דיא זאמד וואו זיא שטעהט בעקומט זיא איר קבורה;
אונ איך זעה דאס אלם צו אונ שמייכעל צו מיר,
אונ שיין מיר אונ לייכט מיר, אונ ברען מיר וויא פריער.

5

נאר זעהסט דו, אז ס'ווערט שוין טאג אויף דער גאם,
אז דיא זון שיינט צו מיר אין פענסטער אריין,
פאר איהר ליכט זעהסט דו, ווער איך שוין בלאס,
געגען איהר דונקעלט אביסעל מיין שיין;
ווערט אבער נאכט—לאך איך אוים איהר,
אונ שיין מיר אונ לייכט מיר, אונ ברען מיר וויא פריער.

* *
6
*

אוי מענש! — הער זיך נאר צו אונ פערשטעה'ס!
ברענט נים אין דיר א ליכטעל אזוינס,
וויפיל ליכטיגע מחשבות אונ וויפיל ליכטיגע דעות;
פלאמען אויף אין דיר אונ לעשין ווידער אוים;

דאס ליכטעל אמונה וואס ברענט אין דיר,
דאס שיינט זיך דאס לייכט זיך דאס ברענט זיך וויא פריער.

7

דאס קען בייא דיר אויך געמאהלט זיין,
אז דער שיין פון דעם ליכטעל הייבט אן צו־דונקלען,
וייל דיא זון פון גליק שיינט דיר אריין,
אונ בעלייכט דיר פרעהליך אללע פיר ווינקלען.
רוקט זיך אן אבער דיא נאכט פון אונגליק אויף דיר,
דאמאהלס שיינט'ס אונ לייכט נאך בעסער וויא פריער.

דאס דריידיל

גלגל חוזר בעולם (שבת קנא ב)

1.

דאס דריידיל דעם בעלפערס קונצשטיק
געגאסען פון צין אדער בלייא,
אונ וואס קען זיין בייא דער שפיעל דאס גליק,
א גראשין, צווייא, אדער דריי·

2:

אזא דריידיל וויא אייך איז בעקאנט,
א שפיעלעכען פאר קליינע קינדער,

אזעלכעס האלט דאס גליק אין דער האנד,
און שפּיעלט מיט יעדען בעזונדער.

3.

צו פערשפּיעלט איינער, צו ער געווינט,
דארף מען זיך ניט זארגען;
אט ווערט מען אן, אט האט מען פערדינט,
מען קען ניט וויסען וועמעס מארגען.

4.

איינער זוכט אין דער פרעמד זיין גליק,
און ווערט שוין דארט גאר פערפאלען;
ער קומט שוין ניט מעהר אהיים צוריק,
ווארום ש ם*) איז זיין גורל געפאלען.

5.

איינער פערלאזט זיך גאר אויף וואונדער,
ער נארט זיך און פערקריכט דער וויל ווייט;

---

*) ווער עס איז קליינערהייט אין א חדר געגאנגען דארף גע־ניט זיין אין דער שפּיעל, אויף דיא פיר זייטען פון דעם דריידיל שטעהען פיר אותיות ש, נ, ג, ה, דאס מאכט שם (דארט), נס (א וואונדער), גדול (א גרוים), היה (איז געוועזען); דיא קינדער מאכען זיך א שפּיעל און מאכען זיך סימנים, אז דאס דריידיל פאלט אויף דער ש הייסט: „שטעלל צוא"; אויף דער נ הייסט: „נישט"; אויף דער ה הייסט: „האלב"; און אויף דער ג הייסט: „גאנץ".

בעסער וואלט ער געפרעגט דיא קינדער,
„גס׳ הייסט: „נישט״ בייא דיא קליינע לייט,

6

איינעם פלעגט א מאהל גוט געהן,
היינט איז ער אבער אפּ־געקומען;
„היה״ איז זיין דריידיל געבליבען שטעהן,
ער האט זיין האלב שוין אפּ־גענומען.

7

וואויל דעם וואס גאטט מאכט גדול זיין הויז,
אונ קוקט צו איהם אראפּ פון הימעל;
ער דרעהט זיין דריידיל פונקט אזוי אוים,
ס׳זאלל פאללען תמיד אויף גימל.

8

א קאלעכדיגער טיש איז גאר דיא וועלט,
ארום איהם זיטצען מענשען א רעדיל;
דער שטעלט איין געזונד, דער לעבין־געלד,
אונ דאס גליק שפּיעלט מיט זייא אין דריידיל —.

הַמַבְדִיל

וְכַסְפֵּנוּ יַרְבֶּה כַּחוֹל (זמר למוצאי שבת)

1.

דֶער וָואס הָאט גֶעמַאכְט
טָאג מִיט נַאכְט,
דֶער זָאל פַאר־גֶעבֶּען אוּנְזֶערֶע זִינְד;
עֶר זָאל בֶּענְטְשֶׁען אִין שְׁטוּבּ
וֶועמֶען ס'אִיז אִיהְם לִיעבּ,
פוּנִים גְרֶעסְטֶען בִּיז אִין קְלֶענְסְטֶען קִינְד;
אוּנ צוּ דִיא פּוּפֶּקְעם אַלֶלֶע
זָאל עֶר זַיין מְמַלֵא,
דָאס וָואס אִיךְ הָאבּ שׁוֹין לַאנְג גֶעטְרַאכְט;
עֶטְלִיכֶע מֵאוֹת
פוּן דִיא קַיילֶעכְדִיגֶע מַטְבֵּעוֹת,
וויא פְרֵייליךְ וָואלְט מִיר גֶעוֶוען דִיא נַאכְט –.

2.

אַז דֶער הֵיילִיגֶער טָאג
טְהוּט זִיךְ אַ יָאג,
טְהוּט מִיר אַ קְלַאפּ אִין פּוּפִּיק;
אִיךְ הֵייבּ אָן צוּ זָארְגֶען

וואס וועל איך טהוען מארגען ,
צו פערדינען בין איך מסופק ;
מ'דארף צאהלען דעם גוי
פאר האלץ אונ שטרוי ,
דאס מוז דאך ווערין איינגעבראכט ;
אונ דא— מאטע געטרייער ! —
איז ניט דא אדרייער ,
חאטש קוילע מיך דא בייא דער נאכט —.

3.

אז איך פאר־לעש דיא הבדלה
דיא לאנגע דיא שמאהלע ,
אונ שטופ אן פוללע קעשענייעס מיט א פוללער וואך ;
איך בין ניט פויל אויף דער פעו
איך שטופ וויפיל איך קען ,
וויא איך דער־טאפ נאר בייא מיר א לאך ;
דאס וואס איך לעג אריין
איך זאלל מסלק זיין ,
דיא בעל חובות , וואלט איך גוט געמאכט .
זייא זענען אבער קיין נארנים
זייא זאגען : מזומנים ,
צעהל אונז אפ דא בייא דער נאכט —.

4

„וויא זאל איך לייען״? —

—הער איך מיין ווייב שרייען—

אויף דער פוללער וואך וויל קינער בארגען מיר;

„קויפען דיא קינדער וויל׳ך

„אויף וועטשערע מילך,

„צו האסטו ניט עטליכע גראשין ביא דיר״? —

איך נעהם דאס ביטעלע ארויס

איך קראץ דאס אויס,

קראץ היינט קראץ מארגען, ס׳איז פערשמאכט;

וואס העלפט דאס שרייען,

איך וועל דאס פרווען בעשפייען,

טאמער וועט׳ס מזל־דיק ווערען פון דער דאזיגער נאכט—.

5.

איך ליג דיא נאכט

און גיב א טראכט,

אליהו הנביא זאל מיך וועלען פרעגע

וויפיל ווילסט דו ברודער!

איך לייג דיר אנידער,

וויא גרויס זאל זיין דיין פערמעגען? —

איך וואלט געזאגט באלד
וואס איך זאלט געוואלט,
„מאה אלף" גאר אומגעטראכט;
בקיצור א־נ׳עק א סוף
א רענדעל אראפ— ארויף,
איך וועל מיך ניט שטעלען דיגען קעגען נאכט.—

6.

אט פון ד ע ם אלטען זיידין,
האב איך געהערט ריידין,
ער קען קונצען זעהר פול;
ליידיגע פלעשליך אז ער וויל
ווערען מיט בוימעהל פול,
צו קען ער מיט מיין ביטיל מאכען אזא שפיל?—

אבער ניט אזא קונץ
מאכט מען מיט מינץ,
וויא קען בוימעהל ווערען צו געלד געגלייכט;
דא אז מ׳לעגט ניט אריין טאקי
נעמט מען ארויס א מכה,
דיא פראקסע וויים איך פון דעם אויף דער נאכט.

7.

איך זאלט געוואלט זיין ווערט
צו זעהען דאס ווייסע פערד,

וָואס מָשִׁיחַ וֶועט אוֹיף דֶעם רַייטִין ;
אוּנ אוֹיף דֶעם פַּאפִּירֶענֶעם בְּרִיק
וֶועט עֶר אוּנְז פִירֶען צוּרִיק,
אַהֵיים צוּם אַלְטֶען מַאטִין ;
אִיךְ וָואלְט דֶענְסְטְמָאהל חָלֶעבִין
אִיהְר מֶעגְט מִיר גְלוֹיבֶּען,
אַנַאנְץ גְרוֹיסֶע כּוֹסָה גֶעמַאכְט ;
אוּנ וָואלְט גֶעטְרוּנְקֶען לְחַיִים
צוּ לִיעָב דֶעם בּוֹרֵא שָׁמַיִם,
אוּנ וָואלְט נָאר גֶעזִינְגֶען טָאג וִויא נַאכְט.—

„נָא“!?

דָאס וָוארְט „נָא“ אִיז, דַאכְט זִיךְ פְּרָאסְט אוּנ קְלֵיין,
אוּנ אִין לֶעבִּין שְׁפִּילְט ס׳ אַנַאנְץ גְרוֹיסֶע רָאלֶע ;
וִויא צוּ זֶעצֶען דֶעם טָאהֶן דַארְף מֶען נָאר זֶעהֶען,
וֶועלֶען עֶס מִיט אַיין מֶעלָאדִיע קֶענֶען לֵיינֶען אַלֶע ;
נָאךְ קְלֵיינֶערְהֵייט לֶערְנֶען דִיא עֶלְטֶערִין דֶעם קִינְד,
דָאס וָוארְט „נָא“ רֵיידֶען פַאר אַלֶע זַאכֶען ;
אוּנ וִויא פְרֵיילִיךְ וֶוערֶען זֵייא אַז ס׳נֶעמְט אִיבֶּער גֶעשְׁווִינְד,
אוּנ ס׳קֶען שׁוֹין „אִי זָשֶׁע נָא נָא נָא“ מַאכֶען.

און אז ס'ווערט עלטער און הערט פון פרומע א סך,
אז ביים דאבנען אויסריידען איז קיין דרך ארץ;
איז מיט דעם ווארט „נא" קומט ער אפ א שפראך,
ווארום „נא אה"! איז אויף אלדונג א קשיא—א תירוץ,—
און אז דער חתן שטעהט שלעכט מיט דעם שווערס נדן,
און דא דארף מען איהם שוין פיהרען מיט דער פאויק
און טאצען;
איז מיט א רחמנות פנים'ל ראמט איהם דער חתן איין:
„נא? שווער־לעב, מכח אבטצעהן דרייצעהן"? —
און וויא ס'מאכט זיך אפט ביי אונזערע יודען,
אז דער שווער פייפט דעם חתן אין נדן אריין;
איז וויא באלד ער האט א גוט ווייב מאכט ער צופרידען,
„נא נא, אבי דער קרן איז חאטשי פיין" —
אז ער טרעפט אבער אן אויף א גוטער פיסקאטע,
וואס זיא בעגראבט איהם ניין עהלען אין דער ערד·
מאכט ער „נא! — נא"! — מיט גרויס גרעזאטע,
א גוט שטיקעל שלאק האט מיר נאט באשערט...
און אז ער ווערט זיא פטור אין א גוטער שעה,
ווערט ער ערשט א יונג מיט שפארען,
און גלעט זיך דאס בייכעל און מאכט אלאנגען נא..!
א דאנק גאט איך בין זיא פטור געווארען —.

דער סאמאוואר

1

ענטפער מיר נאר סאמאוואר אויף דעראויף:
וואס בלאזט דו זיך שטענדיג אזוי וויא א פאס?
אין א שעהנער געזעלשאפט נעמט מען דיך אויף,
שטעהסט אויווען אן, אונ ביסט תמיד אין כעס;
פאר וואס זידסט דו אונ קאכסט יעדע מינוט,
זאג מיר איך בעט דיך, איך פערשטעה דאס ניט?

2

„פאר וואס זאלל איך ניט זידען ברענען וויא א גיהנם,
„אז דער עולם וואס זיצט ארום מיר,
„הער איך מעהר ניט נאר אפ ריידען פון יענעם,
„אונ בעליידיגען יענעם גאר אן א שיעור;
דער פאר זיד איך אונ קאך יעדע מינוט,
צו זעהען אזויגע עולות קען איך ניט. —

3.

איהר זאלט זעהען אמאהל אזוי וויא איך זעה,
וויא שעהן דעם גאסט, נעמט אויף מיין בעל הבית
איך וויים, ער פערגינט איהם ניט דאס גלעזעל טהע,
ער וואלט געוואלט ער זאל זיך דערווארגען מיט דער גלאז;

דער פאר זיר איך און קאך יעדע מינוט ,
צו זעהען אזא פארגשאפט קען איך ניט —.

4.

אמאל קומט צו־געהן א מענש הונגעריג טויט ,
די נשמה פאלט איהם אקארשט ניט ארויס ,
דער ווירטה־גיט איהם טהע—און ווייסט גוט זיין נויט ,
מיט דעם קומט ער אפ— מיט דעם געהט ער ארויס ;
דער פאר זיר איך און קאך יעדע מינוט ,
וויא האט א מענש אויף יענעם קיין רחמנות ניט ? —

5.

אמאל מאכט אדאממע מיין ווירטהין א בעזוך ,
די גיט איהר טהע— טרונקט ליעבע מיינע !
און אז זיא געהט אוועק , וואס זאגט זיא דער נאך :
טאמער ווייסט איהר ? וואס קריכט צו מיר אט דיא פאנגע . . . ?
דער פאר זיר איך און קאך יעדע מינוט ,
צו זעהען אזא פאלשקייט קען איך ניט .—

6.

ווארט נאר אויס—איך זעה נאך מעהר ,
אמאל קומט צו־געהן א מענש מיט אוויזיט ;
מ׳שפעט , מ׳לאכט , און מ׳מאכט פון איהם א בער ,
און ער זיצט און עס טריפט זיך איהם געביך דאס בלוט ;

דער פאר זיד איך אונ קאך יעדע מינוט,
יענעם מביש זיין טאר מען זיך ניט.

7

אמאל טרינקט מען טהע גאר גאנץ רייך,
אין ווינער גלעזער אונ מיט טהייערע שאלעו;
אונ שולדיג איז מען טאקי גאר א סך,
בעלי חובות מאנען אונ ס'איז ניט דא צו צאהלען;
דער פאר זיד איך ... קאך יעדע מינוט,
אויף יענעמ'ס סטשאט צו לעבען טאר מען ניט.

8

אמאהל זעה איך ביא דער טהע אגאנץ שעהנע סצענע.
וויא דיא ווירטהין קריגט זיך מיט'ן בעל הבית;
ער רעד מיט איהר גוט דאכט זיך — אונ יענע
חאפט אונ פארעט איהם אפ מיט דער גלאז;
דער פאר זיד איך אונ קאך יעדע מינוט,
א ווייב געבען אזא וואלנאסץ דארף מען ניט...

9.

איך וועל אייך פרעגען א קשיא — אז דיא ווירטהין איז שעהן,
אונ אז דער מאן געהט אוועק הייסט זיא זיך אשת איש;
אונ אז זיא בלייבט א מאל מיט דעם גאסט אליין,
פאר וואס קומט איהם נאך אזא געשמאקען קוש?

דער פאר זיד איך און קאך יעדע מינוט,
צו זיין אזוי אום ארענטליך טויג זיך ניט..

ח

וואס איז דאס!? — וואס האסט דו זיך צו מישען?
ווייסט וואס היינטיגע צייט קומט דער פאר?
וואס הארט דאס דיך וואס דארט וויל מען זיך קושען,
משרת נעם גיך צו דעם סאמאוואר;
זאלסט ניט זידען און קאכען יעדע מינוט,
אין פרעמדע עסקים מישט מען זיך ניט! —

רבקה'ס טויט

דער מדרש שרייבט: אז רבקה איז געשטארבען האט מען זיא געמוזט מקבר זיין ביא נאכט כדי עשו זאלל ניט זעהען און וועט וועללען נאך געהן נאך דער מטה וועט מען זיא פלוכען פאר וואס זיא האט אזא זוהן געהאט,— יעקב איז ענטלאפען קיין חרן און יצחק איז געווען שוין אלט איז קיינער ניט נאכגעגאנגען נאך דער לויה. —

I.

ס'איז נאכט—אין הימעל זעהט מען ניט קיין שטערין
עס איז א פחד אויף דיא גאס ארויס צו־געהן;
שווארצע וואלקען גיסען דראבנע טרערין,
און דער ווינד זיפצט צו מיט א געוויין.

2.

א מת א מת ערשט ניט לאנג געשטארבען,
נאר עטליכע מענשען געהען טריט בייטריט;
אונ טראגען דעם טויט אצונד אפרישען קרבן,
עס איז אונזער מוטער רבקה — ווער קען זיא ניט?

3

אן איין עולם אונ אן א לויה,
ניט דא קיין מאן קיין קרוב אונ קיין פריינד,
ניט דא קיין זוהן קיין טאכטער קיין געטרייע,
זייא זאלען נאך געהן נאך דער מטה היינט.

4

יצחק האט אפילו זיין ווייטיג ניט געקענט זעהען,
בלינד איז ער פון צרות אונ פון נויט;
ער האט נאר געהערט דיא לעצטע ביטערע געשרייען,
ווען דיא שלאפע האט זיך געבארעט מיט דעם טויט.

5.

יעקב איז דענטמאהלט פון דער היים ענטלאפען,
ער בלאנדזעט ערגעץ דארט אין וואלד אליין,
אונ ווייסט נאך גאר ניט וואס איהם האט געטראפען;
ער שלאפט זיך נעביך אויף איין הארטען שטיין.

6.

יַעֲקֹב יַעֲקֹב ! דִיר חָלוֹמְט זִיךְ נִיט מִן הַסְתָּמָא ,
לִיגְסְט אוּנ שְׁלָאפְסְט אִין פַּחַד אוּנ אִין שְׁרֶעק ;
שְׁטֶעה אוֹיף דוּא יָתוֹם הָאסְט שׁוֹין נִיט קֵיין מַאמֶע ,
אוֹיף עֶבִּיג טְרָאגְט מֶען זִיא שׁוֹין דָארְט אַוֶועק .

7

נִיט דָא אוֹיף דֶער וֶועלְט נָאךְ אַזַא גֶעטְרַייֶע מוּטֶער ,
זִיא זָאל לַיידֶען פַאר קִינְדֶער אַזַא פַּיין אוּנ שְׁמֶערְץ ;
אִיהְר מַאמֶעס ! וָואס אַיךְ קוּמֶען זִיךְ אָן קִינְדֶער בִּיטֶער .
נָאר אִיהְר קֶענְט פִיהְלֶען אֱמֶת טַאקִי אִיהְר הֶארְץ .

8

וִויפִיל צָרוֹת הָאט רִבְקָה אוֹיס גֶעלִיטֶען ,
אֵיידֶער זִיא הָאט אַ קִינְד גֶעפּוּעֶלְט בַּייא גָאט ,
אוּנ אַז זִיא הָאט זַייא קוֹים מִיט טְרֶערִין אוֹיס־גֶעבֶּעטִין ,
הָאט זִיא נָאךְ מֶעהר וֵוייטִיגֶען גֶעהַאט .

9

יַעֲקֹב אִיז אִיהְר גֶעוֶועזֶען אַיינְגֶעבַּאקֶען אִין הַארְצִין ,
אֵיין עֶרְלִיךְ קִינְד גֶעלֶערֶנְט אִין דֶער קְלוֹיז ;
אוּנ פַאר עֵשָׂו'ן הָאט אִיהְר בֶּעדַארְפְט דָאס פָּנִים שְׁוַוארְצִין ,
מֶען הָאט זִיא גֶעשָׁאלְטֶען אִין יֵעדֶען הוֹיז .

10

עשו וואלט גערן דעם צו ריסען,
ער וואלט זיך ניט געקיהלט אין יעקב׳ס בלוט;
וועה דער מאמע אז זיא דארף דאס אלדינג וויסען,
און העלפען קען זיא געביך ניט.

11,

„אנטלויפען איז דיא בעסטע עצה לעת עתה׳
אזוי האט זיא אידם באלייט מיט א געוויין —
ענטלויף מיין זוהן אין הימעל לעבט דיין טאטע,
און וואס מיט מיר וועט זיין ווייסט נאר גאט אליין.

12:

„אוי מיין קינד! עס איז זיך מיר אין צווייען ביטער,
זאלסט בלייבען איז שלעכט—נאך ערגער אוועק צו געהן;
פארגעס חאטשי ניט מיין זוהן דיין טרייע מוטטער,
ווער ווייכט צו מיר וועלען זיך נאך זעהען.

13

ווין ניט— האט ער געזאגט: מאמע מיינע געטרייע,
מיר וועלען זיך נאך זעהען מיט נחת און אין פרייד;
היינט קען ער אפילו ניט זיין בייא דער לויה,
ער זאל זיא ארקוקען חאטשי טוידטעהייט —.

14.

אײדער עס האָט נאָר אָנגעהױבען טאָג צו װערין,
האָט מען שױן געלײגט אױף איהר דעם שװערן שטײן;
שװאַרצע װאָלקען האָבען איהם בעגאָסען מיט דראָבנע
טרערין,
אונ דער װינד האָט צוגעזיפצט מיט אַ געװײן —

דער מלאך

שעל כרחך אתה חי וכו׳ ועל כרחך אתה עתיד
ליתן דין וחשבון וכו׳ (אבות פרק ג׳).

א

די יונגע נשמה

1

געשלאָפען איז אַלעס. האַלבע נאַכט איז געװעזן.
קײן שום בריאה האָט זיך געריערט;
נאָר די זילבערנע לבנה אײנע אַלײן,
האָט זיך צװישען די שטערען שפּאַצירט.

2

דענמאָהלס װען דער שלאָף מיד מאַכט,
פערשליעסט אַלע מענשענס אױגען;

איז פון דעם הימעל אין דער האלבע נאכט,
אמלאך אראפ געפלויגען.

3.

און אויף דיא הענד צוגעטולעט צו זיך,
האט ער א יונגע נשמה געטראגען,
וואס ווילסט דו פון מיר? — וואוהין טראגסט דו מיך? —
הייבט איהם אן דיא נשמה צו זאגען —

4.

וואס נעמסט דו מיך צו פון פריילעכען הימעל?
וואוהין שלעפסט דו מיך אזוי געשווינד?
עפעס הער איך א רעש א געוואלד א געטומעל,
עפעס נייע לופט פיהל איך אצונד —?

5.

—האב ניט מורא נשמה'לע מיינס,
—הייבט איהר אן דער מלאך איינרעדען—
איך וועל דיך בעזעצין אין א הייזיל א פיינס,
דוא וועסט דארט לעבען און פריידען —.

6.

מיט א נייעם נאמען וועט מען דיך קריינען,
מענש וועסט דוא הייסען — פערשטעהסט וואס איך
מיין? —

צווישען מענשען וועסט דו דארט וואוינען ,
און זאלסט דיך דארט מענשליך באנעהן :

7.

אז דוא וועסט אן־הויבען בעסער דיא וועלט צו־פערשטעהן,
וועט מען דיר געבען א טהייערע קמיע ,
א נייעס וואס דוא האסט ביז אהער ניט געזעהען ,
זיא הייסט מיט דעם נאמען מטבע...—

8.

אה! מיט איהר דארפסט זיך היטען וויא צו באנעהן ,
זיא איז מאגנעט , זיא איז כישוף , זיא איז געלד ! —
זיא קען דיר געבען דיא וועלט צו זעהען ,
זיא קען דיר פערוויסטען דיין וועלט .

9

אט וועל איך דיר אביסעל ווייזען אויפ'ן ארט.
וואס פאר זאכען דיא מטבע מהוט אפ ;
הונטער אונז זעהסט דו א גרויסע שטאט דארט ,
קוק־זשע וויא איך ווייז דיר אראפ .

10

זעה—אויפ'ן בית הקברות אט שטייט איינער ,
און האט פון קבר א מת אויפגעשטעלט ,
דיא תכריכים ציהט ער איהם אפ פון דיא ביינער ,
ער וויל זייא פערקויפען פאר־געלד .

11.

נעבּן דער שוהל, וועה–דארט זיצט,
אַ יתומה און פריערט נעביך פאר קאלט,
אפּיעקונעס האבען איהר אַרום געשמיצט,
און האבען בעראבעוועט איהר־געלד.

12

דארט פארט זיך אַ סוחר אין אַ וואגען אַ ברייטען,
מיט זיין סחורה פערוויקעלט פערשטעלט,
וועה–וויא מ'פיהרט איהם שוין דארט אין קייטען,
ער האט פיעל געזינדיגט פאר־געלד.

13

קוק אין אַ שטוב זיצען אַ גאנצע נאכט,
מענשען–פרומע איינם אין דער וועלט.
דא זיצט דאס קהל מ'קלערט מ'טראכט,
מענשען פערקויפען פאר־געלד.

14

און איינער פיהרט זייא דארט בייא דיא נאז,
און טהוט מיט זייא וואס איהם געפעלט,
ער איז דער שטאט־בעל־הבית ער טהוט אלעס בעז,
און בעגראבט זייא אלין מיט זיין־געלד.

15

דא זיצט איינער און טרינקט מיט זיין חבר וויין,
און רייד מיט איהם פריינדליך און קוועלט;
קוק—ער טהוט איהם סם אין בעכער אריין,
דא דארף ער ביא איהם ירשענען־געלד.

16.

דארט שלאפט זיך א גביר אין זיין ספאלנע אליין,
קוק—רוצחים בעלעגערין זיין געצעלט;
זייא וועקען איהם פון שלאף, קריצען מיט דיא צאהן
„—דעם שליסעל גיב אונז פון דיין־געלד!! —"

17

זעה! זייא נעמען שוין מעסערס אפיר,
זייא קוילען איהם שוין ביז א־נ־עק
וואס ווארפסט זיך נשמה'לע? וואס איז מיט דיר?
וואס ציטערסט דו עפעס פאר שרעק? —.

18

„—ניין הייליגער מלאך איך בין ניט געוואוינט צו דעם,
„מיט אזא וועלט קום איך ניט אויס,
„פיהר מיך, איך בעט דיך בעסער אפ אהיים,
„איך זעה דא קיין גוטס ארויס! —"

19

„—מֵיין קִינְד דוּא הָאסְט נָאר חֶסְרוֹנוֹת גֶעזֶעהֶען,
אַז מִיט אוּנְרֶעכְט ווִילל מֶען ווֶערֶען אֵיין עוֹשֶׁר;
דוּא קֶענְסְט דִיר לֶעבֶּען זֶעהְר רוּהִיג אוּנ שֶׁעהְן,
דוּא זָאלְסְט דִיךְ נָאר פִּיהְרֶען מִיט יוֹשֶׁר.

20.

זָאלְסְט לִיעבֶּען דַיין חַבֶר ווִיא דִיךְ אַלֵיין,
מֵיין נִישְׁט—אַלְדִינְג קוּמְט נָאר אִין מִיר,
הֶעלְף אִיהם עֶפֶּעס מִיט, ווֶען עֶר אִיז גֶעמֵיין,
פַארְגִין אִיהְם—ווֶען עֶר אִיז רַייכֶער פַאר דִיר.

21.

מִיט יוֹשֶׁר אוּנ נַחַת לֶעבּ דִיר אַזוֹי,
דָאס לֶעבֶּען אִיז דָאךְ אַ קְלֵיינֶע בְּרִיק;
דִיא צַייט טְרָאגְט דִיא יָאהְרֶען ווִיא דֶער ווִינְד אַ שְׁטְרוֹי
אָט אָט בַּאלְד בִּיסְט דוּ וַוייטֶער צוּרִיק.

22

גֶעה מַיין קִינְד, גֶעה דִיר אַבִּיסֶעל שְׁפַּאצִירֶען,
גֶעה טַאנְץ דִיר אַבִּיסֶעל אַרוּם;
נָאר זָאלְסְט נִיט צוּ הוּלֶיען צוּ שְׁטִיפֶּען, פֶערְפִירֶען
זָאלְסְט קוּמֶען אַהֵיים אָן אַ מוּם.

23

דאס איבעריגע דארף איך דיר מעהר ניט זאגען,
וועסט אליין זיין דערביי, וועסט קומען דער צו;
ווארום זעה! אין מזרח זייט הייבט שוין אן טאגען
איך דארף שוין געהן אין מיין רוה

*

24

*

און אז דער האן האט געגעבען דעם ערשטען קרייא,
אין א שטוב פון אקימפעטארין,
„מזל טוב"! — האט מען געהערט א געשרייא,
א יונגעלע צו לאנגע יאהרין.

25

און אז דאס קינד האט געגעבען דעם ערשטען חליפ·
ס'האט נאך ניט געעפינט די אויגען,
האט איהם דער מלאך געגעבען א שנאל אויף דער ליפ
און איז צוריק צום הימעל געפלויגען —.

ב

דיא אלטע נשמה

1

געשלאפען איז אלעס, האלבע נאכט איז געווען,
קיין הונד האט שוין אויך ניט געוואיעט;
אין דרויסען האט געמראקעט, אונ מיט א געוויין,
האט דער ווינד אין דיא קוימענס געראייעט —

2

דענמאהלס ווען דער שלאף מיד מאכט,
פערשליעסט אלע מענשענס אויגען;
איז פון דער ערד אין דער האלבע נאכט,
א מלאך צום הימעל געפלויגען.

3.

אונ אויף דיא הענד צו־געטולעט צו זיך
האט ער א אלטע נשמה געטראגען,
וואס איז הא? — וואוהין טראגסט דו מיך? —
הייבט איהם אן דיא נשמה צו זאגען —

4.

וואס נעמסט דו מיך צו פון דער וועלט? אוי וועה! —
„געוואלד! וואוהין ווילסט דו מיך פערטראגען

„ווארט נאר אביסעלע, שטעה נאר שטעה!

„איך האב דיר נאך עפעס צו זאגען —.“

5.

הא — זאגט דער מלאך — האסט זיך פאפארעט אין דיא האנד!

דוא האסט געמיינט, דוא וועסט אייביג לעבין;

וויא אזוי האסט דוא דאס דיא וועלט געבורענט,

גיך — זאלסט דו מיר חשבון אפ געבען!.

6.

„—וואס איז? — נאך מיין חתונה בין איך געווארען א חלפן,

„אז קיין מסחר האב איך געהאט אין דיא האנד; —

„דאס איינציגע האט מיר דענסמאהל געהאלפען.

„איך האב מיר געלעבט פון פראצענט —.

7

„און אז ווייב און קינדער זענען מיך בעפאלען,

„האב איך שוין געהעכערט מיין האנדעל;

„אשטייגער, איך בין שוין געווען אבעלין, !

גענומען פינף גילדען פון רענדיל.

8

„קארג טובות האב איך מענשען געטהון אמאל,

איך האב זייא געהאלפען אין איין גוים;

כ'האט מיר נאר בעדארפט זאגען איין מאהל,
האט מען שוין געהאט אויף ברויט! —

9

שוייג! — זאגט דער מלאך, דוא מעגסט שוין שטומען! —
א טובה האסט דו א מענשען געטהון אין א נויט,
אונ זיין טלית אונ בעטגעוואנד האסט דו ניט פארנומען,
אונ געשונדען פאר דער טובה דיא הויט? —

10

—מילא, וואס איז? — אז איך האב גענומען אין־פאלל;
א טלית, אפאר לייכטער מעששענע;
דאס מוזט דו וויסען, איז ביא מיר א אייביגער כלל:
משכון בבית שלום בקעששעניע.

11.

אבער האסט דו דיא תפלה פון מיין ווייב געהערט,
ווען זיא פלעגט אין דיא לייכטער ליכט בענטשען:
אונ מיין דאווענען אין טלית האט א קליינעם ווערטה.
האסט נאך געהערט אזא דאווינען פון מענשען? —

12

יא צדיק! — איך האב דעם קבצן געזעהען;
זיך שעהמען אן דעם טלית פאר מענשען
אונ פון זיין ווייב האב איך געהערט דאס געוויין
ווען זיא פלעגט אין ליימליך ליכט בענטשען —

13

„—נא אונ דיא מצוה האט גאר קיין ווערטה ? —
וואס איך האב זיך ניט געפיהרט וויא דיא דייטשען ;
אונ האב טאג אונ נאכט אין חומש געקלערט ,
איך זאלל איהם קענען גוט פערטייטשען — ...“

14:

שטיל רשע ! — דיא תורה האסט דו געהאט אין זיננען ?
ווען וועמען ווילסט דו אפזמון דער־ציילען ;
די פרשיות האסט דו בעדארפט דארט געפינען ,
זאלסט קענען דיא וואכערם צו־טהיילען —.

15

—אונ פאר דער מצוה האב איך קיין שכר צו האפפען ,
זיא זאל מיר גאר ניט בעצאהלט ווערען ?
וואס איך בין אין אללע קלייזליך געלאפפען
קדושה אונ ברכו צו הערען ? —..

16

אוי ! — וויא מ'האט קיין חרפה קיין בושה
א ברכו האסט דו געוואלט דארט חאפפען ? —
דוא האסט אפילו אין זיננען געהאט דיא קדושה,
האסט געוואלט דיין בעל חוב דארט דער־טאפפען ?—.

17

נָא—אוּנ דִיא מִצְוָה זָאל גָאר וֶוערֶען פֶערְלָארֶען,
וָואס אִיךְ הָאבּ גֶעפַאסְט יֶעדֶען תַּעֲנִית? —
אִיךְ בִּין זִיךְ דִיא טֶעג פָּשׁוּט קְרַאנְק גֶעוָוארֶען,
אַ טוֹידְטֶער בִּין אִיךְ גֶעוֶוען בֶּנֶאֱמָנוּת —

18

טוֹיְדְט! ? — פוּן כַּעַס, פוּן שְׁוִוינְדֶעל, אַקְאמְוָועת,
דוּא הָאסְט דֶענְסְטְמָאל אִין זִינְנֶען גֶעהַאט עֶסֶען?
קַארְג שְׁוִוינְדְלֶען הָאסְט דוּ בֶּעדַארְפְט מִיט הַלְוָאוֹת,
קַארְג מֶענְשֶׁען־פְלֵייש הָאסְט דוּ גֶעפְרֶעסֶען?...

19

נָא—שֶׁענְק זְשֶׁע מִיר, אִיךְ בֶּעט דִיךְ דָאס הַיינְטִיגֶע מָאהל,
נֶעם מִיךְ נִיט צוּ אִין מִיטֶען;
אִיךְ הָאבּ נָאךְ וֶועקְסְלֶען גֶעלָאזְט אָן אַ צָאהל,
אוּנ הָאבּ גֶעלָאזְט נָאךְ אַ סַךְ פָּא... פָּאזִיטֶען...

20

קוּם! — שְׁרַייעט דֶער מַלְאָךְ — קוּם קוּם שׁוֹין נִיבֶער,
אִיךְ וֶועל דִיר דָארְט וַוייזֶען חֶשְׁבּוֹנוֹת;
מִיר וֶועלֶען זִיךְ בֶּערֶעכֶנֶען דָארְט אִין דִיא בִּיכֶער,
וָואס קוּמְט דִיר אַרוֹיס פוּן דִיא עֲוֹנוֹת! ...

21.

וואס–עונות? — וואס הער איך אצונד,
עונות? — וואס קען דאס זיין פאר א זאך?
ס'טייטש צו תשליך האב איך אללע זינד
געווארפען אין טייך אריין גלייך? —

22.

דאס איז פאק די מכה וואס דו האסט אין טעות געלעבט.
דוא מיינסט אז דוא טרעסילסט די פאלע,
האבען זיך פון דיר די זינד אפ־געקלעבט,
אונ אין טייך זענען געפאלען אללע.

23

ניין–דיר האט מען א שפיגעל געוויזען ביים טייך,
זאלסט קוקען אין דער וואסער אריין,
אז דוא שלינגסט דיין חבר איין— אזוי גלייך,
וויא איין פיש שלינגט דעם אנדערן איין —.

24

אונ אללע עונות האסט דו מיט דיר פיינער לייט,
עס איז מיר אזש שווער דיך צו טראגען;
נאר קום שוין קום איך האב יעצט קיין צייט,
אין מזרח זייט הייבט שוין אן טאגען —.

*   25   *

*

אונ אַז דֶער הָאן הָאט גֶעגֶעבֶּען דֶעם עֶרְשְׁטֶען קְרֵייא,
אִין אַ שְׁטוּבּ וְויא אַ קְרַאנְקֶער אִיז גֶעלִיגֶען;
—גֶעשְׁטָארְבֶּען !! — הָאט מֶען גֶעהֶערְט אַ גֶעשְׁרֵייא,
„בָּרוּךְ דַיָּין אֱמֶת !“ — הָאבֶּען אַלֶע גֶעשְׁרִיגֶען.

26

בַּאלְד אִיז גֶעוָוארֶען אַ גְרוֹיס גֶעוֵויין,
אַ יָאמֶער אַ קְלָאג אַ גֶעטוּמֶעל,
וְויא דֶער מַלְאָךְ הָאט דָאס דֶער־זֶעהֶען,
אִיז עֶר מִיט דֶער נְשָׁמָה אַוֶועק אִין הִימֶעל.

דֶער פָּאטְשְׁטַאלְיָאן

1

הויךְ קְלִינְגְט דָאס פָּאטְשְׁטָאוֶוע גְלֶעקִיל,
אַפָּאטְשְׁטַאלְיָאן פָּאהְרְט אויף דֶעם שְׁלְיַאךְ;
אונ מִיט זִיךְ פִירְט עֶר אַ פֶּעקִיל,
אָן־גֶעשְׁטָאפְּט מִיט בְּרִיעף אַ סַךְ.

2

אין דעם פּעקיל אין דעם קליינעם,
ליגט פיעל שלעכטעס אונ אלדעס גוט;
ס'ליגט אויך אויס־געמישט אין איינעם,
אַ באנקראטסטווע אַ קרעדיט,

3

אמת'ע פריינדשאפט ליגט צו־זאמען,
צו בעקענטע אונ ניט בעקענטע,
אונ צו מאנען פון פיל דאמען,
פאלשע ליעבעס קאמפּלימענטע —.

4

גראבע יונגען גבירים שעהן בעשרייבען,
געפינט מען דארט חניפה רייד;
אונ אמאורדע איינעם רייבען,
ליגט שוין אין ארטיקעל גרייט —.

5.

אויף אימיאנינעס אויך בילעטען,
אין הספד, אין א בייזער שעה;
אונ אזוי א סך סעקרעטען,
אונ—וואס איז דען דארט ניט דא —.

6.

וְויא אֵיין הֵיילִיגֶער שְׁלִיחַ,
אָן־גֶעשִׁיקְט פוּן גָאטט אַלֵיין,
לוֹיפְט עֶר אוֹיס־צוּ־טְהֵיילֶען גִיךְ,
שְׁמֶערְצֶען, פְרֵיידֶען, אוּנ גֶעוְויין —.

7.

עֶר פָאהְרְט אִין שְׁטָאדט אַרֵיין שׁוֹין גְלֵייךְ,
דָאס פֶערְד אִיז מִיד, עֶר קְרִיכְט אַרָאפּ;
אִיהְם גֶעהט נִיט אָן דִיא מִינְדֶסְטֶע זַאךְ,
עֶר רוּהֶעט זִיךְ אִין זַיין הֵיים שׁוֹין אָפּ.

8

דָא עֶפֶענְט זִיךְ אֵיינֶעם שׁוֹין אַ קֶבֶר,
אַ שְׁלֶעכְטֶע בְּשׂוֹרָה הָאט עֶר דֶער־הֶערְט;
דָא צִיטֶערְט אֵיינֶעם אִיטְלִיכֶעס אֵבֶר,
מְ'לֵייגְט זַיין כָּבוֹד טִיעֶף אִין דֶער עֶרְד.

9

דָא זִינְגְט מֶען גָאר אוֹיפְ'ן הוֹיכֶען טָאהן,
אוּנ כּוֹסוֹת מַאכְט מֶען אַזוֹי פֵיין;
וואוּ־זְשֶׁע אִיז אוּנְזֶער פָּאטְשְׁטַאלְיָאן?
עֶר תְּרַאפֶּעט שׁוֹין לַאנְג אוֹיף דֶעם טְשָׁאלָאן! —

דָאס פֶערְזָארְגְטֶע בַּעַל־הַבַּיִת׳ל

כמשלם שערי מכדא, נקיש ואתי
תיגרא בביתא (בבא מציעא כט ע״א).

1

יֶעדֶער הָאט גֶעהֶערְט מִן הַסְּתָם,
אוּן אֶפְשַׁר גֶעזֶעהֶען מִיט דִיא אוֹיגֶען;
וִויא דֶער ווִינְד טְרַייבְּט אַ שִׁיף אוֹיפְ׳ן יַם,
וִויא זִיא פְּלִיהְט פַייל אוֹיס׳ן בּוֹיגֶען.

אָבֶער גִיכֶער פוּן אִיהְר פְּלִיהֶען גֶעשְׁווִינְד.
מַיינֶע יוּנְגֶע יָאהְרֶען אַוֶועק;
וִויא לַאנְג בִּין אִיךְ גֶעוֶועזֶען אַ קְלֵיין קִינְד,
הַיינְט בִּין אִיךְ גֶעעֶלְטֶערְט אַ שְׁרֶעק.

2

הַכְּלָל מִיר אִיז גֶעוֶועזֶען גוּט,
פוּן שְׁלֶעכְטְס פוּן דַאֲגוֹת רֵיין;
וִויא אַ שֶׁעהְנֶע רוֹיז הָאבּ אִיךְ גֶעבְּלִיהְט,
פְּרִישׁ, אוּנ גֶעזוּנְד אוּנ שֶׁעהְן;

הַיינְט הֵייבּ אִיךְ זִיךְ אָן צוּ קְנֵייטְשֶׁען, צוּ קְרִימֶען,
נִיט דָא דִיא כּוֹחוֹת וָואס פְרִיעֶר;
אַ פְּרֶעסְטֶעל הָאט שׁוֹין אוֹיף מַיין קָאפּ גֶענוּמֶען,
מַיין ווִינְטֶער קְלַאפְּט שׁוֹין אִין דֶער טִיר.

3

אז איך האב פון די קינדער ליעדליך געהערט;
ווי א ציגעלע מיגעלע— אדער־אבינו מלך,
צו איך פערשטעה עס צו ניין האב איך ניט געקלערט,
איך האב מיר געזונגען גאנץ פריילֿיך.
היינט האב איך שוין געמוזט האבען כונות,
ביים ליעדעלע—הרי את!...
קינדער, ס'זינגט זיך ניט באמונות,
איך ווייס שוין וואס דאס בעדייט —.

4

אז איך האב אום פורים דעם גרעגער בעקומען,
האב איך די וועלט צו־טראגען,
איך האב געגרעגערט, און נאר אויף דערויף זיך גענומען,
המן'ען טויט צו שלאגען;
היינט האב איך דעם גוטען גרעגער פערלארען,
איין ערגערן האב איך ווי פריהער;
המן בין איך צום אום־גליק געווארען,
זי א גרעגערט שטענדיג אויף מיר.

5.

אין א פאר מייטקעם אז מ'האט מיך אריין געשטעלט,
און פון הונטען האט געשטעקט די פאטשיילע;

אָט פוּן דֶעם קָאסְטְיָאם וִויא הָאבּ אִיךְ גֶעקְוֶועלְט,
עֶר אִיז גֶעוֶועןְ אִיךְ זָאג אַייךְ אַ פֶּלֶא.
הַיינְט מוּז אִיךְ נָאר אוֹיף יֶענֶעם גָאר זֶעהֶען,
אוּנ בֶּעטִין דָאס צַייג— דָאס גֶענֶעה;
דָאס וַוייבּ זָאגְט אוֹיךְ: נָאךְ דֶער מָאדֶע נָאךְ־גֶעהֶען
דִיא קֶעשֶׁענֶיע שַׁרייט אָבֶּער— „שְׁטֶעה!“.

6.

וָואס הָאט מִיר גֶעפֶעלְט, וָואס הָאבּ אִיךְ גֶעזָארְגְט;
אַז אִיךְ הָאבּ דֶעם שַׁבָּת דֶער־זֶעהֶען;
צוּ הָאט דֶער טַאטֶע גֶעהַאט צוּ הָאט עֶר גֶעבָּארְגְט,
אַבִּי אַרָאסִיל־פְלֵייש אִיז גֶעוֶועןְ;
הַיינְט רַייסְט מִיךְ דֶער דָאנֶערְשְׁטָאג שׁוֹין בַּייא דֶער פָּאלֶע,
„אוֹיף מֶעהל גִיט נָאר בַּעַל הַבַּיִת!“
דֶער פְרַייטָאג זָאגְט אוֹיךְ: שְׁטַייטְשׁ צוּ דֶער חַלָה,
דַארְף מֶען נָאךְ דָאס אוּנ דָאס...

7

אַז דֶער רֶבִּי הָאט מִיךְ גֶעבֶּענְשְׁט קְלֵיינֶערְהַייט,
מִיט גֶעזוּנְד עוֹשֶׁר, הַצְלָחָה;
„אָמֵן“— הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט שְׁטִילֶער־הַייט,
סְ'זָאל מִיר נָאר אָנְגֶעהֶן דִיא בְּרָכָה;

מיך בענשען אז ס'קומט היינט דער פּראצענטניק צו יאגען,
מיין איך אויך מיט אמן אפּ־קומען;
ניין—זאגט ער—אמן וועל איך דיר זאגען
אונ דוא ברודער בענש מיר מזומן...

8

אקעסטעלע איז מיין וואגען געווען,
ליאלקעס האב איך דארט געפירט;
פאר דעם פערדעל בין איך געלאפען אליין,
אונ האב אליין געקאטשירט;
היינט שפּאנט מיך דער דלות איין אין א וואגען,
דיא פּרנסה שרייט—וויוא! — צו מיר;
אוי וויסטער קאטשער! וויא קען איך זיך יאגען,
אגעזינדעל זיצט שוין היינט אויף דער פיר—...

9

יעדער האט געהערט מן הסתם,
אונ אפשר געזעהען מיט דיא אויגען:
וויא דער ווינד טרייבט א שיף אויפ'ן ים,
וויא זיא וואלט גערין צו־נ־אברעג צו געפלויגען,
אזוי טרייבט דיא צייט דיא שיף פון מיין לעבען,
אונ זיא פליהט אלץ ווייטער אוועק,

"איך בעט דיך ווינד! זאלסט אַ גוטען בלאז געבען,
און טרייב זיא שוין צו צו'ן־אַברעג —.

קַיִן

(נאָך דעם אַז ער האָט געהאַרגעט זיין ברודער הבל).

1

ווי אַ פויגעל פון זיין נעסט,
ווערט נאַנץ וויט פערפלויגען;
אין אַ פינסטער אָרט און וויסט,
ווייט פון מענשענס אויגען.

2

אַזוי בין איך היינט געוואָרען,
אָך און וועה צו מיר;
זינט מיין ברודער איז פערלאָרען,
איז קיין רוה צו מיר.

3.

וואוהין איך קום אין יעדען אָרט
הער איך קולות שרייען;
ענטלויף! אַוועק! אָט געהט ער דאָרט,
אָט געהט דער גזלן קַיִן!

4.

דָא שְׁרַייט דִיא עֶרְד: אִיךְ בִּין גֶעוֶועזֶען רֵיין,
וָואס הָאסְט דוּ מִיךְ פֶערְפְלֶעקְט?
דָארְט הֶער אִיךְ הֶבֶל'ס קוֹל אַלֵיין:
„ס'הָאסְט דוּ מִיט מִיר בְּרוּדֶער גֶעֶעקְט!"

5.

אִין דֶער בֶּעזֶער שָׁעָה נָאךְ אַצוּנְד,
אַז אִיךְ הֵייבּ זִיךְ אָן דֶער־מַאנֶען;
וִויא אִיךְ הָאבּ אִיהְם גֶעוָוארְפֶען צוּ דֶער עֶרְד גֶעשְׁוִוינְד,
אוּנ מִיט דֶער קְנִיע אוֹיף אִיהם גֶעשְׁטַאנֶען.

6.

וְויא עֶר הָאט גֶעוֵויינְט: אוֹי הָאבּ רַחֲמָנוּת;
לָאז דַיין בְּרוּדֶער יוּנְג נִיט שְׁטַארְבֶּען! —
עֶט—עֶנְטְפֶער אִיךְ—ס'אִיז קֵיין סַכָּנוּת,
אוּנ הָאבּ אִיהְם צוּקְלַאפְּט דֶעם שַׁארְבֶּען!! —

7

פוּן דֶענְסְמָאהלְט אָן הָאבּ אִיךְ קֵיין שָׁלוֹם.
אִין גְרֶעסְטֶען שְׁלָאף דֶערִיבֶּער;
זַיין שְׁרֶעקְלִיךְ גֶעשְׁטַאלְט זֶעה אִיךְ אִין חָלוֹם;
עֶר שְׁרֶעקְט מִיךְ שְׁטֶענְדִיג אִיבֶּער.

8

דא זעה איך איהם פאר מיר טויט אונ בלייך;
ווערים עסען איהם יעדעם אבער;
דא שטיקט ער מיך, דא ווארגט ער מיך,
דא שלעפט ער מיך אין קבר.

9

אמאהל זעה איך איהם פאר מיר אויסגעצויגען,
דעם קאפ צו־בראכען אויף צווייען;
שווארץ בלוט שלאגט איהם פון דיא אויגען,
אונ אויס־געשלאגען דיא צאהן.

10

ער הייבט אויף־מיר אויף, א שרעקליך געשרייא,
דוא האסט מיך געטאדט, ניט קיינער;
שטעה אויף רוצח, געה נאר געה,
בעגראב חאטשי מיינע ביינער!...

11.

איך לויף שוין איבער־בעטין געשווינד;
זיין טויט'ן גוף אליין,
אוי וועה! צו שפעט איז שוין אצונד
ניט דא פון זיין געביין.

12

דִיא ווִילְדֶע חַיּוֹת גָאר אָן מִיה,
הָאבֶּען גֶעמַאכְט פוּן אִיהְם אֵיין עֶק;
דִיא שְׁלֶעפְּט אַהַאנְד, דִיא טְרָאגְט אַקְנִיע,
דִיא שְׁפְּרִינְגְט מִיט זַיין קָאפּ אַוֶועק.

13

זִידֶען, קָאכֶען, זֶעה אִיךְ זַיין בְּלוּט,
אִיךְ בֶּעט: „נוּא זַייא שׁוֹין שְׁטִיל"! —
נֵיין, רוּהֶען—זָאגְט עֶס—קֶען אִיךְ נִיט
אוּמֶעדוּם מוּז אִיךְ זַיין פוּל;

14.

אוּמֶעדוּם ווֶעל אִיךְ מִיךְ אַלֶין בֶּעקְלָאגֶען,
גֵזֶלֶן פַארגֶעס נָאר נִיט! —
אַ בְּרוּדֶער הָאסְט דוּ טוֹיט גֶעשְׁלָאגֶען,
דַיין אֵייגֶען פְלֵייש אוּנ בְּלוּט!! —

15.

זַיין שָׁטָן טְרַייבְּט מִיךְ שְׁטֶענְדִיג אוּם,
בִּיז אִין דֶער שְׁאוֹל תַּחְתִּיָה,
אִיךְ מֵיין שׁוֹין שְׁטֶענְדִיג אָט קוּם אִיךְ אוּם,
דָאס וֶועט שׁוֹין זַיין מַיין יְשׁוּעָה;

16

מַיין לֶעבֶּען ווָאלְט אִיךְ מִיט גְרוֹיס נַחַת,
דֶעם טוֹיט אַוֶועק גֶעגֶעבֶּען,
גֶעהַט עֶר דַוְקָא אוֹיף לְהַכְעִיס,
צוּ דִיא ווָאס ווִילֶען לֶעבֶּען.

17

דָארְט לִיגְט אַ כַּלָה קְרַאנְק,
אַ מֵיידִיל פְרִישׁ אוּנ יוּנְג,
צוּ דֶער חֲתוּנָה אִיז שׁוֹין גָאר נִיט לַאנְג.
צוּ גֶעגְרֵייט הָאט מֶען אַלְדִינג.

18

קוּמְט דֶער טוֹיט אוּנ זָאגְט אִיהְר פְּרַאסְט,
„דוּא בִּיסְט מִיר שֶׁעהְן גֶעפֶעלֶען;
מִיט אֵיין אַנְדֶערן הָאט מֶען דִיךְ פֶערְקְנַאסְט
„מִיט מִיר מוּסְט דוּ אַ חוּפָּה שְׁטֶעלֶען"! —

19

דָארְט אִיז עֶלְטֶערן נָאר אֵיינְס גֶעבְּלִיבֶּען,
פוּן אַ סַךְ קִינְדֶער שֶׁעהְנֶע,
דֶער טוֹיט הָאט זֵייא אַלֶע אוֹיס גֶעקְלִיבֶּען,
יֶעצְט ווִיל עֶר נָאךְ דָאס אֵיינֶע;

20

דער טאטע גיסט מיט הייסע טרערין —
דיא מאמע איז שוין ביים עק;
ער וויל זייא אבער גאר ניט הערין,
און חאפט דאס אויך אוועק.

21

ער פוילט זיך ניט אוועק צו־טראגען,
גבירים פון שעהנע דירות;
וואס ווייסען זיא פון א לעבען צו זאגען,
און לעבען אין גרויס עשירות;

22

נעם מיך בעסער, טויט, צו דיר,
איך האב פאר דיר קיין מורא —
„צו־וואלוויל — זאגט ער — ביסט דו פאר מיר,
איך האנדעל נאר טהייערע סחורה"...

23

איך זעה שוין דא ניט ארויס קיין נייעס,
איך לויף אין ווילדען ארט,
טאמער וועלען דיא ווילדע חיות,
מיך צו־רייסען דארט.

24

דִּיא חַיָּה ווִיל מִיךְ אוֹיךְ נִיט הֶערִין,
אִיךְ הָאבּ צוּ־אִיהר קֵיין גְּלִיק;
זִיא דֶער־זֶעהְט דֶעם צֵייכֶען אוֹיף מַיין שְׁטֶערִין,
אוּנ חַאפְּט זִיךְ נִיךְ צוּרִיק —.

25

דָארְט לוֹיפְט אַלֵייבּ אַווִילְדֶער,
הוּנְגֶעריג צוּ זַיין רוֹיבּ;
פוּן זַיין שְׁרֶעקְלִיךְ בְּרוּמֶען אוּנ גֶעפִילְדֶער,
ווֶער אִיךְ אַזְשֶׁע טוֹיבּ;

26

אַדָא מֵיין אִיךְ אִיז שׁוֹין מַיין עֶק,
אִיךְ גִיבּ אִיהְם מַיין קָאפּ בַּייסֶען;
נֵיין—זָאגְט עֶר— גֶעה אַוֶועק,
„נִיט דִיךְ דַארְף אִיךְ צוּ־רַייסֶען.

27

ווִיא אִיךְ ווִיל נָאר וַוייטֶער גֶעהְ
זֶעה אִיךְ אַיֶעגֶער שְׁפַּאנֶען,
פְּלוּצְלוּנְג זֶעה אִיךְ בְּלַייבְּט עֶר שְׁטֶעהְן;
זַיין בּוֹיגֶען אָן־צוּ־שְׁפַּאנֶען.

28.

איך שטעל מיין הארץ דער פייל ענטקעגען,
פריילך וויא צו—ן—אשפיל .
זיא נעהמט זיך גאר אין אנדערע וועגען ,
„ניט דא, זאגט זיא איז מיין ציעל!"...

29

דארט דער־שלאגט א דונגער לייט.
זייא פאלען אן א צאהל ;
דיא ערד רייסט אויף איהר מויל גאנץ ווייט,
אונ שלינגט זייא איין מיט א מאהל.

30.

איך וויין פאר איהר אונ פאל אויף דער קניע ,
מאך איין ארט פון קיו'ם וועגען,
„—געה דיר ווייטער—ענטפערט זיא ,
„דא דארפען זיך אנדערע לעגען!"—.

31

אין דיא שפעטערע דורות וועט מען מוזען ,
אויף מיר זיך בעקלאגען ;
וויל איך האב דעם ערשטען וועג געוויזען ,
מענשען טויט צו שלאגען.

32

מעק אפ נאט מיין שאנד אצונד,
אייז עק זאל נעמען מיין שרייען;
אפ־קומען נאך פאר זיינע זינד,
וועט קיינער ניט וויא קין —.

דיא קלינגערס בים בים באם!

1,

דיא גאנצע וועלט וויא איהר וועט זעהען;
און אלע מענשען וואס זענען דא;
ריידין פון יושר גרויס ביז קליין,
און קיין־יושר איז דארט דא;
נאר אמת, הערט מען־פון זייער מויל,
זייא זענען גוט, און פרום, און פיין, און וואויל!
זייא מיינען דיא קלינגערס בים בים באם,
זייא מיינען דיא קלינגערס בים בים באם —.

2

און א גוטער פריינד איז דאך בעסער פון אלם,
אז דוא האסט איהם אן־געטראפען;

עֶר זָאלְט פַאר דִיר גֶעשְׁטְרֶעקְט דֶעם הַאלְז,
אִין פַייֶער אוּנ אִין וַואסֶער גֶעלָאפֶען;
עֶר וָואלְט פַאר דִיר גֶעגֶעבֶּען זַיין לֶעבֶּען
ס'אִיז נָאר גֶעזָאגְטֶע זַאכֶען חֲלֶעבֶּען,
עֶר מֵיינְט דִיא קְלִינְגֶערְם בִּים בִּים בָּאם,
עֶר מֵיינְט דִיא קְלִינְגֶערְם בִּים בִּים בָּאם — ,

3

אוּנ אַ יוּנְגֶער מַאן שֶׁעהְן וִויא גָאלְד
נֶעהמְט אַ כַּלָה מִיט אַלֶע חֶסְרוֹנוֹת,
זִיא אִיז שְׁוַוארְץ, גֶעשְׁטוּפֶּעלְט, גְרָא אוּנ אַלְט,
אוּנ הָאט דֶער צוּ נָאךְ קְלֵיינֶע עֲוֹנוֹת...
„ס'טַייטְשׁ וָואס טְהוּסְט דוּ וִויא קֶען אַזוֹינְס צוּפַּפֶען?" —
„שְׁוַויינ! „פֶערְבַּייסְט עֶר מִיט דִיא לִיפֶּען;
אִיךְ מֵיין דִיא קְלִינְגֶערְם בִּים בִּים בָּאם,
אִיךְ מֵיין דִיא קְלִינְגֶערְם בִּים בִּים בָּאם —",

4

אוּנ דוּא מֵיידֶעל וָואס דוּא בִּיסְט יוּנְג אוּנ שֶׁעהְן,
צוּ בִּיסְט דוּ אַרָאפּ פוּן שֵׂכֶל,
וָואס הָאסְט דוּ גֶענוּמֶען אֵיין אַלְטֶען מַאן אָן צָאהְן,
וָואס בֶּעטַייט דַיין שְׁמֵייכֶעל? —

איך בין זיך מפקיר, מיין פריינד, אויף א קורצער צייט,
צו דער מיתה איז דאך איהם שוין בלויז ניט ווייט;
וועלען מיר בלייבען דיא קלינגערס בים באם,
וועלען מיר בלייבען דיא קלינגערס בים באם —.

5.

אונ דוא גבאי זאג מיר קלארע רייד,
איך פארלאז מיך אויף דיין סברא,
וואס רוימסט דו עפעס איין שטילערהייט,
פאר דער טיהר דיא עקרה?
וואס הייסט, איך זאג איהר— זיא זאלל געבען
אכט מאהל, ניין מאהל, ח״י צום לעבען;
ס'איז מזומן־נע קלינגערס בים באם,
ס'איז מזומן־נע קלינגערס בים באם —,

6.

פראצענטניק! — ווילסט איך זאל בדלות ווערען,
גיב מיר אפ מיינע משכנות! —
דאס פראצענט איז שוין מעהר פון דעם קרן,
איך קען ניט בנאמנות! —
„נא דיר מיין ווארט!" — עס איז א פוילער יהי רצון! —
א פארמאלנע וועקסיל? — עט דאס איז פוצען! —

מְזוּמָן־נֶע קְלִינְגֶערְס בִּים בִּים בָּאם,
מְזוּמָן־נֶע קְלִינְגֶערְס בִּים בִּים בָּאם —.

7

אוּנ אַ גְבִיר אַ חֲזִיר אַקָארְגֶער הוּנְד,
וֶוערְט חוֹלֶה אוֹיף ־קָאטָאוֶועת;
דִיא קִינְדֶער שְׁרַייֶען „אוֹי וֶועה אוּנ וִוינְד!"
זֵייא זֶעהֶען שׁוֹין דֶעם מַלְאָךְ הַמָוֶת;
וָואס זֵייא שְׁרַייֶען וֶועל אִיךְ אַייךְ זָאגֶען,
מְ'זָאלל אִיהְם שׁוֹין גִיכֶער אַרוֹיס טְרָאגֶען;
וֶועט זֵייא בְּלַייבֶּען דִיא קְלִינְגֶערְס בִּים בִּים בָּאם,
וֶועט זֵייא בְּלַייבֶּען דִיא קְלִינְגֶערְס בִּים בִּים בָּאם —.

8

אוּנ דֶער מַגִיד דַרְשֶׁת פַאר'ן נַארָאד,
נִיט צוּ רַייסֶען פוּן אַנְדֶערְן דָאס הַייטֶעל,
מְ'זָאלל זִיךְ בֶּעגְנוּגֶען מִיט וָואס מְ'הָאט,
מְ'זָאלל נִיט קוּקֶען יֶענֶעם אִין בַּייטֶעל;
וָואס זָשֶׁע קוּקְט עֶר אִין דִיא הֶאנְד, גִיט אִיהְם אַ פְרֶעג?
דֶער תַלְמִיד טָאר נִיט, דֶער רַבִּי מֶ'עג;
צוּ רַייסֶען דִיא קְלִינְגֶערְס בִּים בִּים בָּאם,
צוּ רַייסֶען דִיא קְלִינְגֶערְס בִּים בִּים בָּאם!".

9

אונ דער מחבר וואס איז געבילדעט גאר,
אונ רעדט זיך נאר פון ספרים,
ער איז זיך גאר מפקיר פאר דער ליטעראטור;
חלעבין ס'איז גאללע שקרים —
איך וויים דאך יאה וואס איז זיין מיין,
ווארום איך בין זיך טאקי א מחבר אליין;
ער מיינט דיא קלינגערם בים בים באם,
ער מיינט דיא קלינגערם בים בים באם! —.

אפרייליך חסיד'ל

איך דאנק דיר הארצידיקער פאטער געטרייער,
איך דיען דיך מיט מיין גאנץ חיות;
פאר וואס איך בין בייא דיר טאקי טהייער,
מעהר פון דיא אללע הולטאייעס;
אונ מיינע קינדער—דוא זעהסט זיך אליין דאס צו.
פיהרען זיך אללע ברוך השם אויף מיין סטרי,

2

דיא פראנצויזען עסען מיט דיא הוילע קאפ,
ס'זאל זיא נאר צו־פאלען אויף פיצלעך,
און זייערע נקבות געהען מיט אייגענע צאפ,
און אן־גערוקט נאך מיצלעך;
מיינע קינדער געהען דאך גאר געשוירען,
און רוקען אן דיא קופקעס איבער דיא אויערען — .

3

אפילו שבת־דיגע מאכלים איז ביא זייא,
גאר קיין משא ומתן;
פאר קוגעל און פאר טשאלענט טהעע,
האבען זייא מורא ס'זאלל זייא ניט שאטען;!
מיינע קינדער פערדעהען טהעע פון א קריגעל,
און לעקען אוים דיא טעלער פון פעטסטען קוגעל — ,

4.

דיא פראנצויזען דאווענען אין דייטשע סידורים,
דאס־טריפה־פסול פערשלעפען זייא נאך אין שוהל;
זייא שטעהען, מ'הערט פון זייא קיין דיבורים,
ווארום זייא פרעסען זיך אן פריער פול;
מיינע קינדער שרייען אללע, ניט איינער שווייגט,
און הוידען זיך, און פליעסקען זיך צו צום טאקט — .

5.

דְּיא אַפִּיקוֹרְסִים אָךְ אוּנ וֶועה,
וֶועלֶען דֶען הָאבֶּען עוֹלָם הַבָּא?
אַז „מָאיָאה פָּאטְשְׁטֶענְיֶע" הֵייסְט בַּייא זֵייא,
גָאר דֶער שֶׁעהְנְסְטֶער בָּרוּךְ הַבָּא;
בַּייא זֵייא הֵייסְטְ'ס עֶפֶּעם אַדְיָא, בָּאנְדְזְשׁאוּר —
בַּייא אוּנְז הֵייסְטְ'ס סְנָאטְסֶעלְקוּמְט, גוּט מָארְגֶען, גוּט יָאהר.

6

דְּיא פְּרַאנְצוֹיזֶען פֶערְבַּייטֶען זֵייעֶרֶע נָאמֶען אוּמֶעטוּם,
בֶּערִיל—הֵייסְט בַּייא זֵייא— בָּ א רַ א ק (?)
מָרְדְּכַי—פֶערְבַּייטֶען זֵייא אוֹיף— מַ א קְ ס ִי ם.
אוּנ יַעֲקִיל—הֵייסְט בַּייא זֵייא—גָאר זַאק (?)
בַּייא אוּנְז הֵייסְט מֶען פְּרָאסְט, שְׁמֶערִיל בָּרוּךְ,
גָאדִיל, גֶעצִיל, גִימְפֶּעל, זָרַח —.

7.

אוּנ דְּיא נְקֵבוֹת מַאכֶען זִיךְ נָאמֶען מְשׁוּנֶה,
דְּבוֹרָה—הֵייסְט בַּייא זֵייא— דָאבַּארִיסֶע,
חַנָּה—רוּפֶען זֵייא גָאר—קַארְנָאלִינֶע,
אוּנ מִרְיָם—מַאכֶען זֵייא אִיבֶּער אוֹיף—מַארִיסֶע,
בַּייא אוּנְז רוּפְט מֶען זִיךְ פְּרָאסְט: רָאהְסְיֶע, דְוָואהְסְיֶע!
טְרַיינֶע! בְּרַיינֶע! יַאחְנֶע! סָאהְסְיֶע! —.

8

זייערע מיידלעך מאכען זייא פאר כלי־זמר גאר,
אויף דיא טאפטשאנעס לערנען זייא צימבלען;
און מיט אום רחמנות־דיגע קולות—וועה איז דיא יאהר
וויא דיא גויות זינגען און ברימבלען;
מיינע קינדער האבען ניט חלילה דיא טבע,
ביי אונז טאר מען ניט הערען א קול פון א נקבה—!

9

דיא פראנצויזען שמדין דען ניט דיא קינדער אויס,
וואס זייא מאכען פון זייא סקאבענטען.
און אין דיא שקאלעס לערנען זייא זיך אויס,
מאכען מיידלעך קאפלימענטען;
מיינע קינדער אז זייא דער־זעהען אויף דער גאס א אשה,
פערשטעלען זיך דיא אויגען אזש פאר בושה.

10

זייערע חתן כלה ווערען זיך אליין באקענט,
און סודין זיך אן ביז ס'קומט דער נאך ארויס,
זייא קוועטשין זיך גאנץ גוט אן ביי דיא האנד,
ביז זייא קוועטשין זיך עפעס אויס;
ביי מיינע קינדער איז ניט שולט חלילה דיא קליפה,
זייא קענען זיך ניט בנאמנות ביז נאך דער חופה.

.l.

זייער חתן שפּילט מיט דער כּלה אַ פּאַרליבּעניש פריער,
אונ ליינט מיט איהר אָפּ פון דיא אָרומאַנען:
ביז זיא זאָגט איהם „יאָ איך שטאַרבּ שוין נאָך דיר!"
אונ ער צו איהר—„ניין איך געה שוין ניט פון דאַנען.—
מיינע קינדער מעגן פריער טאַקי אויסגעחאַפּט ווערין,
איידער אַזעלכּע הולטאַסקי לשונות צו הערין.

12.

דער יאָלד פיהרט זיא נאָך אויפ'ן טרעיאַטער,
אַ דאָ שמועסען זייא צווישען זיך אַזוי:
זיא זאָגט איהם—דוא ביסט מיין העררגובּערנאַטער,
אונ ער איהר—מיין געליעבּטע פרויא;
בּייא אונז האָבּען זייא זיך ליעבּ דוקא אַזוי גאָר,
חאָטש זיא רופט איהם שלימזל אונ ער זיא שוואַרץ יאָהר.

13

צום איינבּיגען געדעכעניש שיקט איהם דיא כּלה קמיעות,
אונ העפט דאָרט אוים איהר נאָמען,
אונ ער שענקט איהר אַ בּיסעל האָר—טאַקי פון די פּאות...
נוא וואָס זאָגט איהר אויף אַזא המן?—
בּייא אונז שיקט ער איהר אַ טייטש סידור מיט מעמדות,
אונ זיא איהם— אַ חנוכּה לאָמפּיל מיט אַ הדס.

14

ביא דיא אפיקורסם, פע ס'איז ניט שעהן,
לאזט מען וואקסען דעם זכר;
אונ צו דער חופה פיהרט מען זאלט איהר זעהן
שוין מיט א בארד איין אלטען בחור;
ביא אונז פיהרט מען א כלה־כען גאר א מאציק.
אונ דאס חתן־דעל נאך גאר א צאציק.

15

ביא דיא פראנצויזען א חתונה אך אונ וועה,
געהט אן א שעהן ביסעל רציחות;
זייא טאנצען עפעס גאר קאנדרעל, גלאנסיע,
אונ דרעהען זיך אזוי וויא דיא רוחות;
ביא אונז גיסט מען אוים אפמעניעצע אין מיטן שטוב,
אונ מען הופט, אונ מען שפרינגט וויא דאס לעבען איז ליב·

16

אונ זייערע נקבות— אי וועט מען אויף יענער וועלט שמייסען,
לאזען זיך ארום נעמען ביים טאנצען,
אונ וויא מתים טהוען זייא זיך אן אין ווייסען,
אונ שטעלען ארוים—דעם יצר הרע אין גאנצען;
ביא מיינע קינדער פע— זענען אזעלכע זאכען מיאוס ׳
זייא פערשפילען זיך גוט פון קאפ ביז אין דיא פוס.

17.

דער טאנצער האט שוין צום טאנצען פריער מן הסתמא,
אויסגעשטעלט זיינע כללים;
ער בייגט זיך און נייגט זיך פאר דער דאמע.
און מאכט פאר איהר א בואי בשלום;
בייא אונז הערט מען דיא ווייבער וויא דעם פאר־אַיאהריגען
שנייא,
מ'טאנצט בארוועס און מיט הוילע תחתונים פאר זייא.

18

בייא די פראנצויזען איז דען שיכורין וויא בייא אונז אמאדע,
לדבר מצוה משמח זיין דעם חתן;
און אז משיח וועט קומען וועלען זייא נאך וועלען אוודאי,
פאר־זיכען א שטיקעל לויתן ?!...
בלאטע! — עסען וועלען מיר, טרינקען בראנפען פון פעסער,
און זייא אקאפ סאהס אויפ'ן שפיין מעסער!!!...

דיא ווינד־מיהל

דער ווינד בלאזט קיהל,
ארום דער מיהל;

דְיא פְלִיגֶעל דְרֶעהֶען זִיךְ,
דְיא מִילְנֶער פְרֵייעֶן זִיךְ;
דְיא רָאד טְרֵייבְּט,
דֶער שְׁטֵיין רֵייבְּט;
פוּן דֶעם קָארֶען,
וָואס אִיז גֶעוָוארֶען;
אִין אֵיין מִינוּט,
גִיט זִיךְ מֶעהְל אַשִׁיט;
מְלוֹיפְּט,
מְ'קוֹיפְּט;
גָאר אַ מְצִיאָה,
וָואלְווִיל תְּבוּאָה;
דָארְט שִׁיט מֶען אוּנְטֶער
אַבִּיסֶעל וֵוייטְץ;
דָא נֶעמְט מֶען אַרוּנְטֶער,
מֶעהְל שׁוֹין גְרֵייט'ס;
מְ'פַּאקְט אִין פֶּעק.
אִין גְרוֹיסֶע זֶעק,
מְ'פִּיהְרְט אַוֶועק;
אוּנ מְ'נֶעמְט בַּייא קוֹנִים,
גוּטֶע מַטְמוֹנִים;

״א מילנער פרייען זיך,
דיא פליגעל דרעהען זיך;
דער ווינד בלאזט קיהל,
ארום דער מיהל —.

⁂

אזוי דרעהען זיך,
אללע מסחרים;
סוחרים פרייען זיך,
רייך אונ ארום;
אבי דאס ווינדעל פון הצלחה,
בלאזט זייער מיהלכען אביסעל דורך;
געהט דער מסחר מיט מזל אונ ברכה,
אונ מ׳שיט שוין זעקליך מיט דעם ווערך;
דער מוז יאגען,
זיין פערטראגען,
האנדלען,
וואנדלען;
דאס פערשרייבען,
יענץ פערטרייבען;
לויפען אויף דעם טארג,
נעמען אויף בארג;

עָס פְלִיהְט דָאס גֶעלְד,
פון הַאנְד צו הַאנְד;
מְ'הֶערְט קֵיין וֶועלְט,
צו אִיז מֶען אום שְטַאנְד;
צו הָארְטָאוֶועןְ,
צו לַאֲחֵרִים;
אַבִּי אָנְקָאוֶועןְ,
גְמִילַת חֲסָדִים;
„טְרַאךְ!!"— שַׁאט וָואס אִיז דֶער טְרַאךְ?
דִיא מִיהֶל הָאט זִיךְ אֶפְשַׁר גֶעזֶעצְט? —
שְׁרֶעקְט אַייךְ נִיט, סְ'אִיז אַלֶץ אֵיין זַאךְ,
אַ סוֹחֵר הָאט דָא אָן גֶעזֶעצְט;
דֶער ווִינְד בְּלָאזְט קִיהְל,
נִיט דָא קֵיין מִיהְל;
דִיא מִיהְל אִיז פּוּסְט
מְ'וַוארְפְט דָארְט מִיסְט;
דִיא פְלִיגֶעל וָואס זֶענֶען הויךְ גֶעפְלוֹיגֶען,
אוּנ הָאבֶּען זִיךְ אִין רָאד גֶעדְרֶעהְט שְׁנֶעל;
גֶעשְׁוִוינְדֶעלְט הָאבֶּען זַייא פַאר דִיא אוֹיגֶען...
דֶער פַאר אִיז פון זַייא הַיינְט גֶעוָוארֶען תֵּל.—

דְרַייא מָאהל יוּדִישְׁקֵייט

1,

וָואט גֶעהְט דָארְט אַ גַאנְצֶער עוֹלָם פוּן יוּדֶען,
אוּנ פוּן זֵייעֶר פָּנִים שַׁיינְט אַרוֹיס פְרֵייד;
אֵיינֶער מִיט דֶעם אַנְדֶערן רֶעדִין צוּ־פְרִידֶען,
לַאכֶען אוּנ שְׁפַּאסֶען, פְרֵיילִיכֶעְרְהֵייט;
„—וואוּהִין גֶעהְט אִיהְר דָאס עוֹלָם, וָואס אִיז דָארְט גֶעשֶׁעהְן?״—
„—צוּ־נַא בְּרִית מִילָה אִיז אַ מִצְוָה צוּ גֶעהְן!״—.

2

וָואס גֶעהְט דָארְט וַוייטֶער אֵיין עוֹלָם פוּן יוּדֶען,
אוּנ טְרָאגֶען זִיךְ עֶפֶּעס יוֹם־טוֹב־דִיק גֶעקְלֵיידְט;
אֵיינֶער מִיט דֶעם אַנְדֶערֶען רֶעדִין צוּ־פְרִידֶען,
שְׁמוּעֶסֶען, אוּנ לַאכֶען מִיט אַ גְרוֹיס פְרֵייד;
—וואוּהִין גֶעהְט מֶען עֶם עוֹלָם, וָואס אִיז דָארְט גֶעשֶׁעהְן?—
—צוּ־נַא חוּפָּה פִיהֶרֶען אִיז אַ מִצְוָה צוּ גֶעהְן!—.

3

אוּנ וָואס גֶעהְט דָארְט פַּאר אֵיין עוֹלָם יוּדֶען,
פַאר חְמַארֶעט דָאס פָּנִים, פֶערְזָארְגְטֶערְהֵייט;

הײסע טרערין זעהט מען אין דיא אויגען זידען,
ווײנען אונ קראכטצען, אַ בראָך אַ לײד;
וואוהין געהט מען עם עולם, וואָס איז דאָרט געשעהן? —
צו־נ־אַ מ ת־מ צ ו ה איז אַ מצוה צו געהן! —

---

*　*
*

דור הלך ודור בא (קהלת א ד)

יאָהרען ציהען, יאָהרען פליהען,
יאָהרען לויפען גאָר אַ שרעק;
מענשען זעהט מען זיך אַלץ מיהען,
מיהען זיך גאָר אָן עק;
קײן מאָהל גיט מען זיך קײן רוה,
דער מאַרך טריקענט אין דיא בײנער;
פאַר וואָס? פאַר ווען? צו וואָס? צו וויא? —
דיא קשיא פרעגט ניט קײנער.
אַלײן זעהט מען פיעל משלים,
וויפיל דורות זענען געווען;
פערשווינדען זענען זײא וויא אַ חלום,
ניט דאָ קײנם פון זײער געבײן;
גרויסע שררות, גרויסע מאַננער,
גרויסע העלדען, שטאַרקע לײט;

גְרויסֶע קינְסְטלֶער—אויך נִיט קֶענֶער,
בֶּענְרָאבֶּען הָאט זֵייא אַלֶע דִיא צַייט;
אוּנ אויף זֵייא אַ מַצֵבָה גֶעשְׁטֶעלְט,
אוּנ עֶפֶּעס וֶוערְטֶער אָן־גֶעשְׁרִיבֶּען
לֵייגֶען מוּטְשֶׁעט זִיךְ דִיא וֶועלְט,
סְ'אִיז שׁוֹין אָבֶּער אָפּ־גֶערִיבֶּען—...

אַזוֹי שְׁטַארְבֶּען רַייךְ אוּנ אָרוּם,
אַזוֹי וֶוערְט פוּן זֵייא דֶער סוֹף,
אוּנ אויף זֵייעֶרֶע אַלְטֶע קְבָרִים,
וַואקְסֶען נַייעֶ דוֹרוֹת אויף;
נַייעֶ מֶענְשֶׁען, נַייעֶ שְׂרָרוֹת,
אַ נַייעֶר גְבִיר, אַ נַייעֶר הֶעלְד;
נַייעֶ הַשָׂגוֹת, נַייעֶ צָרוֹת,
אַ נַייא לֶעבֶּען, אַ נַייעֶ וֶועלְט;
מֶען פֶערְגֶעסְט דֶעם דוֹר וָואס פְרִיעֶר,
יֶעדֶער זָארְגְט פַאר זִיךְ אַלֵיין;
אוּנ דֶער גְרוּבּ שְׁלִיסְט צוּ דִיא טִיהר,
אוּנ לֵייגְט אויף אִיהְם דֶעם שְׁוֶוערִין שְׁטֵיין.

יָאהרֶען צִיהֶען יָאהרֶען פְלִיהֶען,
יָאהרֶען לוֹיפֶען נָאר אַ שְׁרֶעק;

מֶענְשֶׁען זֶעהְט מֶען זִיךְ אַלֶץ מִיהֶען,
מִיהֶען זִיךְ נָאר אָן אֵיין עֶק;

קֵיין מָאהְל גִיט מֶען זִיךְ קֵיין רוּה,
דֶער מַארְךְ טְרִיקֶענְט פוּן דִיא בֵּיינֶער;
פַאר וָואס? פַאר וֶוען? צוּ וָואס? צוּ וִויא? —
אַ תִּירוּץ אִיז דָא נָאר דָא אֵיינֶער;
דֶער מֶענְשׁ, יָאהְרִין וִויפִיל זֶעהְט עֶר,
זִיבְּצִיג, אַכְטְצִיג אוּנ אֶפְשַׁר הֶעכֶער;
וָואס הֵיינְט אִיז נִיט—אוֹיף שְׁפֶּעטֶער? —
שְׁפֶּעטֶער—וִוילל עֶר יָא— אַ זֵכֶר...

*

אִיךְ וֶועל אוֹיךְ אוֹיפֶן אָטְשֶׁערֶער שְׁטֶעהְן,
גְלַייךְ מִיט דִיא וָואס זֶענֶען פֶערְפְרוֹיגֶען;
קוּמֶען וֶועט צוּ מִיר אוֹיךְ צוּ־גֶעהְן,
דֶער שַׁמָשׁ מִיט דִיא טוֹיזֶענְד אוֹיגֶען;
צוּ סְ'וֶועט מִיר יָא צוּ נִיט גֶעפֶעלֶען,
אִיהְם וֶועל אִיךְ נִיט זַיין דֶער־וִוידֶער
מַיין פֶעדֶער וֶועל אִיךְ אַוֶועק שְׁטֶעלֶען,
אוּנ וֶועל אַיךְ זָאגֶען: „אַדְיֶע בְּרִידֶער!“;

אוּנ גְלַייךְ מִיט דֶעם גְרֶעסְטֶען גְבִיר,
וֶועל אִיךְ מִיר לִיגֶען אִין דֶער עֶרְד צוּ־לַייגְט;

וָואס עֶר הָאט זִיךְ פְרִיעֶר גֶעשֶׁעהמְט מִיט מִיר,
הַיינְט וֶועט זַיין בַּייא מִיר שׁוֹין אָנְגֶעלֵיינְט;

מִיר נֶעמֶען נִיט בֵּיידֶע מִיט פוּן דַאנֶען,
מִיר זֶענֶען בֵּיידֶע גְלַייכֶע צַדִּיקִים;
מִיךְ וֶועט מֶען חָאטְשׁ אַ צַייט דֶער־מַאנֶען,
דָאס הָאט גֶעשְׁרִיבֶּען

אַ. גָאלְדֶענְפָּאדִים

נייע ביכער

דער קריזים
ערצעהלונג פון י. דינעזאהן — פרייז 40 קאפ׳.

ליעדער פון לעבען
אַ זאמלונג ענטהאלט 100 זייטען פון אברהם רייזען — „ 40 „

די מלחמה
ערצעהלונג פון שלאַכט פעלד פון וו. גארשין — „ 5 „

ווי אזוי האט זיך ענטוויקעלט רעליגיאנען?
פון ע. טיילאר — „ 15 „

וואס דארף מען און וואס קאן מען טאהן?
פון ו. יצחקי — „ 3 „

Я. ЛИДСКІЙ, Книжн. Маг. Варшава, Наловки 32.